

SERKOMARÊ KURDISTANÊ LI BER DADGEHA ÎRANÊ

Amadekar: Bedredîn Salih

Samî Ergoşî

Jl Soranî Kiriye kurmancî

2007

***SERKOMARÊ KURDISTANÊ
LI BER DADGEHA ÎRANÊ***

Amadekar: Bedredîn Salih

*Samî Ergoşî
Ji soranî kiriye kurmancî*

2007

Navê Pirtûkê
SERKOMARÊ KURDISTANÊ LI BER
DADGEHA ÎRANÊ

Amadekar
Bedredîn Salih

Kurmancî û Kompûter
Samî Ergoşî

Pêşgotin..

Dema ko di tîrmeha 2000-ê de, le Selahedînê hevalê min Bedredîn Salih ji nişka ve ket odeya min ya Kurdistan TV û di destê wî de ev nivîsa li jêr hebû, beriya ko li nivîsê binêrim, min qed bawer nedikir ko ezê rojekê ji rojan vê nivîsê bibînim û zanibim ka pêşevanê kurd, serkomarê Kurdistanê Qazî Mihemed û hevalên wî li Mehabadê çawa hatine dadgehîkirin û di wê dadgehîkirinê de çi derbas bûye. Dema ko min dest bi xwendina wê kir, bi awakî welê ketim bin bandora wê, te digo qey ez bi xwe di rûniştina dadgehîkirinê de amade me, bawer dikim ev yek dê ji bo we jî tiştêkî pir balkêş be.

Bedredîn ev nivîs ji pirtûkek farsî bi awayekî ji Îranê bi dest xistibû û wergerandibû ser soraniyê, wî ji min xwest ko soraniya wê bikim kurmanciya bi tîpên latînî û bi herdu awayan jî em wek pirtûkek biweşînin. Bi rastî jî gelek û gelek karên min hebûn û ez pir mijûl bûm, lê belê ev nivîs tiştêk welê bû ko qed nedikaribûm bêjim na, lewra jî bê yek û du min qebûl kir û di nava çend rojan de min kire kurmancî.

Helebt ji ber gelek sedemên ko kurd pê dizanin, çi qasî ji destê wan hatibe, dagîrkerên Kurdistanê nehiştiye ko kurd dîroka xwe zanibin û hertim jî her tiştê kurdan yê dîrokî ketibe destê wan, winda kirine û rê nedane ko haya ti kesî ji wan çê be, hinek dokumentarên weke vê nivîsê jî ko hene, di refên tarî û nepenî de veşartine û çi qasî ji wan bêt, dê rê nedin bikevin destê kurdan, lê belê dimîne ka kî û kengê û li kû, kurdek, yan dilsozêkî kurdan derfetê bibîne û tiştên weha ji tarîtiya wan cihan derxe û roniyê bibînim. Bi hêviya ko paşerojê ev derfet mezin û zê de bibin.

Belê, di vê nivîsê de beşdarekî rûniştina dadgehîkirina pêşevan Qazî Mihemed û hevalên wî Sedr û Seyfî Qazî, hemû gotin û bûyerên dadgehîkirinê rekord kirine û wê demê ji bo hin aliyên taybet yên Şah û leşker û hukûmeta Îranê çap kiriye, lê belê piştê ev yek wek eşekerekirina nepeniyên

leşkerî û weke gefek li ser ewlekariyê hatiye qebûlîkirin, di cihekî taybet yê nepenî de hatiye veşartin û arşîvîkirin. Îro piştî derbasbûna ew qas salan, va derdikeve ber ronahiyê û yek ji bûyerên herî balkêş ji kurdan re radixe ber çavan. Bi hêviya ko di paşerojek nêzîk de, emê karibin berhemên din yên weha pêşkêşî xwendevanê kurd bikin.

Samî Ergoşî
Selahedîn
Hezîran - 2005

Teksta dadgehîkirina pêşevan Qazî Mihemed û Sedr û Seyfî Qazî

Di derbarê dadgehîkirina pêşevan Qazî Mihemed û Sedr û Seyfî Qazî de, pir hatiye gotin û nivîsandin, diyar e ko ev nivîs du grûp in, grûpa yekê ew kes in yê ko xwestine dîrokê vajî bikin û li gor berjwendiyên dijminên kurdan, tîtal û gotin û tiştên dûrî wan zatan nivîsandine û hewl daye wê dîrokê vajî bikin, lê belê xuya ye berê rojê jî bi bêjingê nayê girtin, belgeya me jî dilsozî û evîna gelê kurd ya ji bo qaziyan û rêça pîroza wan e.

Grûpa duyê ya wan nivîsan jî, ew rêzdar in yê ko ji dilsoziya xwe şevbêr mane ji bo ko qul û valahiyên veşartî yê karesatê, ango rûxiyana komara Kurdistan û bidarvekirina pêşevanê wê eşkere bikin. Ya ko niha li ber destê we ye, teksta wê nivîsê ye, ya bi xameya efser (Kiyomers Salih) yê nûçegihanê kovara artêşa şahenşahiya Îranê hatiye nivîsandin ko welê diyar e bi xwe beşdarî dadgehîkirinê bûye. Teksta vê dadgehîkirinê wek wêjenameke taybet çap kiriye û pir bi nepenî li efserên mezin û cihê bawera Şah û payebilindên hukûmetê parve kiriye.

Ev hejmara taybet ko bi navê (Tac Kiyanî) hatiye nivîsandin û li (Stad) Bingeha Navendiya Femandariya Artêşê hatiye arşivkirin, me wergirtiye û wergerandiye kurdî.

Girîngiya vê belgenameyê ew e ko efser Kiyomers Salih wek nûçegihanekî aktîv û jêhatî bi xwe beşdarî dadgehîkirina pêşevan Qazî Mihemed û Sedr û Seyfî Qazî bûye, navhatî ji ber ko xwarziyê serleşker (Fereydûn Cem) yê mêrê (Şems) ya xweha Şah bû, lewra cihê bawerî û piştrastiya Şah bû, her ji ber vê yekê jî hemû nameyên nepenî yê Şahê Îranê li ber destê efser Kiyomers Salih bûne, ji bo ko her di nava heyamekê de, hinek ji wan di belavoka taybetî de ji berpîrsiyarên leşkerî re bêne çapkirin, yan piştî ko têne organîzekirin, bişînin Namexaneya Nepenî ya Artêşa Îranê.

Welê diyar e ko ev name ji bo bawerîçêkirin û dilgermiya efserên artêşa Îranê bû, herweha heta niha jî name, yan rojnameyên çap dibin, dawiya salê tevan didin hev û ji bal Arşîvخانهya Serokatîyê ve têne çapkirin û parastin.

Ev ya li ber destê we jî, wek me li jor jî gotî, teksta wê nivîsê ye ya ko ji teksta dadgehîkirina qaziyan hatiye wergirtin û di wê wêjenamê de hatiye çapkirin.

Bedredîn Salih
10-ê tebax 2000

Efser Kiyomers Salih dinivîsîne:

Piştî qediyana dadgehîkirina qaziyan û bidarvekirina wan, min ew bûyer tev, bê kêr û zêde di mehnameya (Mahname)-yê de weşand û nûçeyên girîng jî min di wêjenameya (Tac Kiyani) de çap kirin, lê belê beriya ko bikeve ber destan û belav bibe, ez bangî dadgeha artêşê hatime kirin, li wê derê gote min: Tu bi sûça eşkerekirina nepeneyên dadgehîkirina qaziyan tûmetbar î û pileya efseriyê ji min kişand, salekê jî cezayê girtinê li min hate birîn, ji ber vê yekê jî hem weşandina (Mahname) yê rawestiya û hem jî ev nûçe nehatin belavkirin.

Piştî azadbûna ji girtîgehê, sala 1947-ê Kiyomers ev agahdari di hejmara 57-ê ya (Mahname) ya xwe de weşandine, herweha beriya vê yekê jî sala 1946-ê di hejmara 66-ê ya (Mahname)-yê de dinivîsîne: Pştî qediyana cenga cîhanî ya duyemîn û vegera leşkerê rûs û îngilîzan ji bo welatên xwe, artêşa Îranê kete livîn û tevgerê.

Her ev nûçegihan di hejmarên (44 - 64)-ê yên (Mahname)-yê de, bûyerên salên (1943 - 1946)-ê yên Kurdistan û Azerbêcanê jî vedigêre û piştî li ser komara Kurdistan û Azerbêcanê bi dûr û dirêjî nûçe û mijarên hûr û girîng weşandine ko hinek ji wan hatine arşivkirin û hinên din jî çap bûne.

Di piraniya hejmarên (Mahname) - yê de, wefadarî û dilsoziya serokhozê dibokrî, Elî Yar Esed û serokeşîrê mameş Qerenî Axa Eşayer û Reşîd Begê Herkî û Hesên Têlo û Quqyas Mamedî û Nûrî Begê Begzade û Mihemedemîn Çepê Herkî û Hemzeyê Qadirê Mameş û yên din, ji şahê Îranê û Derbara wî re, yan weşandine, yan jî di Namexaneyê Artêşê de hatine arşivkirin. Ya ji tevan entîketir, təkiliya Omer Xanê Şîkak ya bi Derbarê re ye ko Omer Xan di dema femandariya xwe ya hêzên leşkerê komara Kurdistanê de li Seqizê û derdorên wê, nêzî (17) name ji bo piştrastkirina Derbara Şah ji dilsoziya xwe ji bo Şahê Îranê şandine û di nameyan de xwe mîna serbazê Derbara Şahê Îranê qebûl kiriye û amadeyiya xwe ji

bo pêkanîna erk û fermanên Derbara Şah nîşan daye. Herweha ev name jî niha di Namexaniya Artêşa Îranê de, parastî ne.

Tê zanîn axayê dîbokrî, Elî Yar di namekê ji wan nameyên xwe de, bi têr û ferehî û bê kêmanî, agahdariyên li ser çawaniya çûyîna xwe ya bi Qazî Mihemed re ji bo bakûrê Azerbêcana Rûsya û civînên wan, ji Şahê Îranê re şandine.

Derfet niye ko em di vê kurtenivîsê de li ser naveroka wan hemû nameyan rawestin, lê belê di warê bandora naveroka nameyan de, ev nameyên Elî Yar dirba herî mezin bû ko bi komarê ket. Di derbarê rêjeya nameyan de jî, Omerxanê Şikak pirtirîn hejmara nameyan ji Derbarê re nivîsandine.

Di cih de piştî derketina leşkerê rûsî ji Kurdistanê, Omer Xan bi lez namek ji Şah re nivîsandiye û tê de ji Şah xwestiye ko çî qasî zû ye artêşa Îranê bigîje Kurdistanê û nivîsandiye: Va ye ez bi xwe tevî hemû hoza Şikak, wek serbazên Şahê Îranê amade me fermanên we pêk bînim. Her ji bo ko Derbara Şahenşa ji dilsozî û berfermaniya xwe piştrast bike, herdu kurên xwe yên bi navê Qadir û Lezgîn jî şandin cem Şahenşah li Tehranê, ji bo di dema hatina artêşa Îranê de ji bo Kurdistanê û bi taybetî jî ji bo bajarê Mehabadê, rênîşandêriya artêşê bikin û bibin çavsaxên wê.

Ji bilî Omer Xan, serokhoz û eşîrên din yên kurd jî ji bo piştrastî û rênîşandêriya artêşê û selimandina dûvelaniya xwe ya ji Derbarê re, kur û bira û kesên dilsozên xwe, şandibûn Tehranê.

Efser Kiyomers Salih dinivîsîne: Di roja 7-ê meha çileyê de, hin yekîneyên leşkerî yên Îranê ko tê de tobxane û tîrûbar û hin tank (Hin tankên kevnên jikarketî) hebûn, ji Tehranê ber bi Tewrêzê ve dabûn rê û sê rojan piştire, ango di 10-ê mehê de li derdorên bajarê Tewrêzê bi cih bûbûn, lê belê her bi bihîstina vê nûçeyê, hemû mezinên hukûmeta Azerbêcanê ber bi Rûsyayê ve reviya bûn û ji welat derketibûn, artêşa

Îranê jî ji bo ko piştrast bibe, heta roja piştire, ango 11-ê mehê, xwe ji ketina bajarê Tewrêzê, da alî.

Li vir efser Kiyomers Salih dinivîsîne: Dema ko bajarê Tewrêzê hate girtin, ez ji bo derxistina hejamereke nû ya Mahnameyê vegeriyabûm Tehranê.

Rojên piştire biryara çûyîna ber bi Kurdistanê ve, ji artêşê re derket, her ji bona vê yekê, yekîneyên leşkerî yên ko her ji serdema komara Kurdistanê ve li Sine û Kamyaran û Dîwandere, heta nêzî Seqizê bi cih bûbûn û carna jî bi leşkerê komara Kurdistanê re rastî pevçûnan dihatin, ji wan re biryara çûyîna ber bi Mehabadê ve derket.

Leşkerê Tehranê bi hin yekîneyên leşkerê Îranê re li Tewrêzê, ji bo ko bigîje hêzên me li jor navê wan anî, ji rîya Qezwînê ber bi Kurdistanê ve da rê. Ev leşker di roja 19-ê meha çileyê de giha Mehabadê û pir bi lez efserên taybet ketin pey Qazî Mihemed û Seyfî û Sedr. Artêşa Îranê li padgana piçûka Mehabadê danî û li wir bi cih bû, her wê şevê bi bêtelê pêwendî bi Tehranê re danî û daxwaza çawaniya yeklakirina çarenûsa qaziyan kir, yên qazî jî di leşkergehê de girtî bûn. Pir bi lez bersîv ji Tehranê hat ko komîteya dadgeha meydanî ava bûye û va ye ji bo dadgehîkirina wan, ber bi Mehabadê ve tê.

Roja 26-ê çileyê komîteya dadgehê bi serokatiya kolonel Xulam Husên Ezîmî û dadger kolonel Hesên Kofaniyan û dadyarê sergurd Caferê Saniî û di bin çavdêriya kolonel Emîr Hoşeng Xilitber de ghiştin Mehabadê û civîna dadgehîkirina qaziyan dest pê kir.

Efser Kiyomers dibêje: Ez jî di hemû rûniştin û civînên dadgehîkirina wan de amade bûm, rûniştinên dadgehê hin seetan berdeam bûn, pirsiyar û sûç ji bal dadger kolonel Hesên Kofaniyan ve dihatine berçavkirin, dikarim bêjim pirsiyar rona û zelal nebûn.

Behra bêtira sûçan ji bal qaziyan ve dihatin retkirin û qaziyan pir bi wêrekî daxwaza anîna belgeyan dikir, lê belê ji ber ko berê her li Tehranê sûçên wan hatibûn diyarkirin û her li wir jî biryara dawî hatibû girtin, biryar jî nebû ko ti belge ji wan sûçan re bêne berçavkirin, lewra rûniştina dadgehê wek rêzbendiyekê, piştî hin seetan qediya û piştî niv seetê jî biryara bidarvekirina qaziyan hate pejirandin. Di rastiyê de, ev biryar li Tehranê hatibû girtin û her wê şevê jî biryar gihand qaziyan.

Sûçên Qazî Mihemed yê ko bi tûmeta wan birayara cezayê bidarvekirinê lê hate birin, ev in:

- 1- Bazirganiya petrolê bi dewleta Rûsya re, bi rêjeya %51 ji dewleta Rûsya û %49 ji komara Kurdistanê re, bê razibûna deweta navendî.
- 2- Guhertin û destkariya nexşeya welatê Îranê û cidakirina pênc parêzgehên Ormiye, Kirmanşa, Sine, Tewrêz û Îlamê.
- 3- Çêkirin û hildana ala ji komara Kurdistanê re, bi arma çakuç û das li ser awayê ala Rûsya.
- 4- Lêxistina sikeya pereyan ji hukûmeta Kurdistanê re li ser awayê Rûpiyeya rûsî û bi wêneyê Qazî Mihemed.
- 5- Çêkirina nexşeya Kurdistana mezin ya her çar perçeyên Kurdistana Îran, Îraq, Tirkiyê û Sûrya.
- 6- Anîna biyaniyan ji bo Îranê û danîna beşeke axa Îranê li ber destê wan, wek mînak, Mela Mistefayê Barzanî.
- 7- Xwarina gef û lafan li Şahinşahê Îranê û dewleta Îranê û ragihandina şer û handana xelkê Kurdistanê li dijî Şahenşa Aryamêhr.
- 8- Çêkirina peymanan bi hukûmeta Rûsya re li dijî hukûmeta Îranê û alîkariya hêzên dagîrkerên rûsî li tevaya axa Îranê.
- 9- Ragihandina serxwebûna hukûmeta Kurdistanê û dagîrkirina beşeke mezin ya axa Îranê li ser navê axa Kurdistanê.

10- Şandina kesan û hatinçûyîna derveyî welat û seredana Rûsya û rûniştin û civînên bi Baqrof yê serkomarê Azerbêcana Rûsya re.

11- Çêkirina peyman û bondên bazirganî bi biyanî û neyarên Îranê re, bê pirsra Tehranê.

12- Girtin û kuştina karmendên hukûmetê û rûxandina xaniyan û şewitandina malên wan, bi taybetî jî karmendên ne kurd.

Nivîskar û nûçegihanê (Mahname)-yê di berdewama vegêrana xwe de dinivîsîne: Qazî Mihemed pir bi tundî, bi tinê sê nebin, hemû sûçên din ret dikirin, sê sûçên ko ret nekirin, ev in:

1- Çûyîna Bakuya Azerbêcanê û hevdîtina bi Cafer Baqrof re.

2- Hebûna ala, lê belê ne weke mîna ko ew dibêjin çakuç û dasên li ser awayê ala Rûsya li ser bû.

3- Hatina Mela Mistefayê Barzanî, ew jî ne kesê ew anî be, lê belê ew bi xwe hatiye, ji ber ew kurd e û Kurdistan mala her kurdekî ye, mafê her kurdekî heye ko li her busteke axa xwe ya ew bixwaze bijî, ji ber maf yê xwediyê malê ye.

Sûçên Seyfî Qazî, yan jî Mihemed Husên Xanê Qazî, wezîrê ceng û cigirê serokomar Qazî Mihemed:-

1. Çûyîna derveyî welat, Baku paytexta Azerbêcana Rûsya.

2. Çêkirina têkiliyan û civîna bi Pişewerî yê serokomarê Azerbêcana Îranê re li Tewrêzê û civîn û çêkirina peymanan bi herdu serokomarên Azerbêcana Rûsya û Azerbêcana Îranê re, ango bi Pişewerî û Baqrof re ko peymaneke sêkuçkeyî ya leşkerî bûye.

3. Wergirtina wezaretê ceng ya komara Kurdistanê li dijî hukûmeta Îranê.

Sûçên Sedrî Qazî ko wek nûnerê gera 14-ê ya Meclisa Şûraya Millî ya Îranê (Parlemênt) ji bal xelkê kurd ve li Mehabadê û derdorên wê hatibû hilbijartin:-

1. Nivîsandina helbesteke bi coş û germ ji Mela Mistefayê Barzanî re û bixêranîna wî ya bi wê helbestê û pêgotina wî ya wek sembola pîroza gelê kurd.
2. Alîkariya Qazî Mihemed û wezîrên komara Kurdistan û hukûmeta wê û danîna rêwçihên hukûmetdariyê û avakirina karûbûrên hukûmetdariyê li Mehabadê.
3. Nivîsandina namekê ji Qazî Mihemed re ko tê de dibêje: Xwe bigirin heta alîkariya derve digîje we.
4. Handana xelkê li dijî hukûmeta Îranê û piştrastkirina berpîrsiyarên komara Kurdistanê li Mehabadê ko êdî dewleta Îranê nikare bi komara Kurdistanê re şer bike.

Di derbarê hûrkariyên pêkhatina dadgehîkirinê de jî, Kiyomers Salih dinivîsîne: Rûniştina dadgehê bi qasî çar seetan berdewam bû û grûpa dadgehê piştî niv seeta pîrsîn û lihevguhertina dîtin û nêrînan, biryara bidarvekirina wan girt û bi riya bêtêlê pêwendî bi femandariya artêşê, ko wî çaxî Spehbed Erşedê Homayonî serokê femandariyê bû, û general Acûdanî Şa li Derbarê û kolonel Fethulla Mînbaşyan re kir û ji wê derê ve biryara vegera Tehranê girt.

Heman şevê ji riya Miyanduwawê ve vegeriyanê Tehranê û helbesta ko Ebulqasim Sedrî Qazî jî pê hatibû sûçbarkirin, her bi kurdî di hejmara 66-ê ya Mahname – Muselsil 153ê de hatiye weşandin, lê belê tê de tevliheviya hin peyvan û şaşiyên çapê jî hene, ji ber efser Kiyomers kurdî nedizanibû û welê diyar e yê ko tayp jî kiriye, wî jî kudrî nedizanibû ko bikaribin fonetîka helbestê bi başî binivîsinin û çap bikin.

Divê balê bikişînim ser wê yekê jî ko her di heman kovara wêjenameya Tac Kiyani de, pir nivîsên hêja li dor komara Kurdistan û tevger û çalakîyên hunerî û edebî yên wî çaxî yên Mehabadê hatine weşandin. Ev jî teksta wê helbestê ye ko bû benda yekemîna sûçbarbûn û bidararvekirina Sedrî Qazî:

Ya Xwa be xêr bêy helloy berzefirrî Barzanekem
 Remzî pîrozî gel û niştîmanekem
 Bazranî dujminşkên î, şêrî jiyaneke
 Pêt le ser çaw û qezat le mall û giyaneke
 Bêy to gel û niştîmanim bê xêw û dîl e
 Jêr çepokî dujmin û zerd û mat û zelîl e
 Dillî dujmin le tirsî hellmetit dête lerze
 Niye dujmin berengarit lem kurey erze
 Be to nasra gel û niştîmanî kurdewarî
 Etoy berz û barîz le her laye diyar î
 Bêy to ye ke dujmin be ser niştîmanda zall e
 Bêy to gel wek melî zamar û bê perr û ball e
 To merdî meydan û neberd û rolley
 Warisî pîrozî îrsî Barzan û tolley
 Be mêjû xawen niştîman û gel û xêw î
 Be berzît bazî Barzan û lûtkey kêw î
 Lay dujmin barîz û nawbangî be nawan
 Be bîstinî dujmin çirkemîze deგრê le tawan
 Be Barzanim denazim, eqdesî rûy zemîn e
 Bêşey şêr û awekey mayey jîn e
 Le to fêr bûn be derdî bêbeşan aşnayî
 Be to bû şewî bexterrşan rewşenayî
 Bê to ye em niştîmane deken beş beş û dabeş
 Bem beş û pirrş û perêşane bû bêbeş
 Her to bo niştîman xemxor û pirr mişûr î
 Feramoşit nekird le katî xurbet û dûrî
 To bo gel û niştîman mujde û hem firîştey
 Beşarethênerî em herd û şar û deştey
 Gelim bê to hetîw û perêşan û werrez bû
 Melî bê perr û ball û giriftarî qefes bû
 Be to geşawe ruxsarî pirr çirç û çirûkim
 Be to rizgar û jiyawe gelî mehtûk û sûkim
 Kurd im û lew xake bûme, bew awe jiyawim
 Bo azadî gel û rizgarî niştîmanim nemawim
 Min be rût û qûtî û pêxwas û bêkirasî
 Le mallî xoma dujmin be serbarim denasî
 Meqdemî xêrit laybird xemî zorim le ser şan

Be to sarêj bû tenî pirr zarim û hallî perêşan
 Zamî derdî kurdanim pirr jan û le mêj e
 Dermanî derdî muzmîn dûr û dirêj e
 Serwer Mustefa ye, bo Muhemmed, pîştîwan e û bira ye
 Ya reb şûilewer key ew dû çira ye
 Ya reb be fezl û feyzî xot û nûrî îman
 Muwefeq ke Muhemmed, hem Mustefa ra bi xatirî Qur'an
 Fexrî gel Mustefa û Barzan mayey şanzî
 Fîdate giyan û ser û mallî Sedrî Qazî
 Ewey Barzan wa nenasê bê hoşî bê zeman e
 Kerr û gêj û wêj û heywan û nezan e
 Ewey nahezî Barzan e, caş û xofiroş e yanî
 Gewad bab e, zollekurd e û daykî zanî

Piştî derbazbûna nêzî sê mehan di ser dadgehîkirina qaziyan re, li femandariya artêşa Îranê grûpek ji bo dubare dadgehîkirina qaziyan ji kesên jêrin hate destnîşankirin:-

- 1- Kolonel Reza Nîko Zade (Dadger)
- 2- Kolonel Receb Eta (Serokê Dadgeha Pêdaçûnê)
- 3- Efser Husên Sulih Co
- 4- Efser Nebewî, wek parêzer ji qaziyan re hatibû destnîşankirin.

Li vir nûçegihan Kiyomers dinivîsîne: Tevî ko tawanbaran (qaziyan) bi hûrî parastin û retkirina wan sûçan di 114 rûpelan û di rûniştina yekê de dabû dadgeha pêdaçûnê û daxwaza selimandina sûçan jî kiribû, lê belê daxwaza wan ji bo heyama sê mehan li Dadgeha Meydaniya Femandariya Artêşê hatibû hiştin û çawa jî li Mehabadê hatibû girtin û morkirin, welê bi heman awayî mabû û ti kesek ne amade bû, ne veke û ne jî bixwîne.

Herweha jî dema hatina grûpa dadgehê ji Tehranê ji bo Mehabadê, tenê ev daxwaza xweparastina qaziyan jî bi xwe re neanîn ji bo ko bi kêmanî di dema dubare dadgehîkirina wan de, ji wan re bibêjin ko em vê xweparastinê qebûl jî

nakin. Tevî ko yê n sûçdar pir ji nivîsara ji bo xweparastinê û selimandina bê sûçiya xwe amadekiribûn, piştrast bûn jî, lê belê welê diyar bû ko biryara sûçbarkirina wan her li Tehranê hatibû girtin û erêkirin jî.

Di berdewama nivîsa xwe de, Kiyomers dinivîsîne: Grûpa pêdaçûnê û dubare dadgehîkirina qaziyan ji bal femandariya leşkerî ve hate destnîşankirin û ji Şahê Îranê re jî hatine nasandin. Şahenşa hin şîret û raspêrî dabûn wan ko çê nabe bi ti awayî di dadgehê de ti guman û sawîrên wan hebin û berdewam bi riya bêtelê pêwendiya wan ya bi femandariya artêşê re hebe.

Em, grûpa diyarkiriya dadgehê di 25\3\1947-ê de, me ji Tehranê ber bi Tewrêzê û ji wir jî ber bi Miyanduwawê û Mehabadê ve da rê, di 28\3\1947-ê de, em gihiştin cihê xwe û şevkê me li padgana Mehabadê bêhna xwe da. Spêdê dadgehê dest pê kir, despêkê Qazî Mihemed anî û dest bi lêpirsîna wî hate kirin û sûçên wî heman ew 12 maddeyên berê bûn yê n ko ji bal Dadgeha Leşkeriya Meydanî ve berbirûyî wî hatibûn kirin, Qazî Mihemed jî tinê sê nebin,tevên din bi tundî ret kirin.

Qazî Mihemed dubare ji bo selimandina sûçan, daxwaza belgeyan kir. Di hemû dema xwendina sûçan û xweparastinê de, Qazî Mihemed pir aram û tena bû, pir bi rêz û hêminî bersîva pirsiyaran dida.

Ji ber ko Qazî pir li ser retkirina sûçan radiwestiya, dadger bi ser Qazî de qêriya û pir bi xeyidîn pê re peyvî, Qazî Mihemed jî bi xeyidîn karvedana xwe nîşan da û bi zimanê farsî ji dadger re got: Şuma hem xurdeyê dîgiran ra neşxwar mîkunîd. Ango: Hun jî dîsa heman xwarina xelkê dicûn.

Herweha jî jê re got: Şuma eger dîn nedarîd û xudara hem nemîşnasîd, îman bi hîsab û kîtabê axîret nedarîd, laeqel zerreî cewanmerd başîd!. Ango: Ko ne dînê we hebe û ne jî hun Xwedê binasin û baweriya we ya bi hîsab û kîtaba axîretê jî nebe, qe nebe bila hinekî mirovantiya we hebe.

Jê re got: We ev hemû derew û buxtan çawa ji min re çêkirine?! eger hun rast dibêjin, belgeke bînin!.

Ji ber ev gotin bi farsî sivikahiyeke mezin e, lewra qaziyê dadger pir xeyidî û bi mistan li serê xwe xist û bi farsî ji Qazî Mihemed re got: **Kurdan seg sifet**?!. Ango: Kurdên kûçik sîfet.

Lêbelê xeyidîn û gefên dadger bandorek li Qazî nekir, belkî berevajî, hîn bêtir berbirûyî dadger bû û jê re got: Kûçik û bêşeref û bêrûmet hun in, ko ne ji xwe û ne ji xelkê û ne jî ji qanûnê re sînorekî nabînin, axir hey bêşeref, tu her dikarî biryarekê ko wî bêşerefê din girtiye, pêk bîni, ji vê pê ve ti şaşiyên din ji destê te nayên, min ji zû de û bi singê fereh xwe ji vê yekê re amade kiriye, ko ez bêşûç im û di riya azadiya gelê xwe de tême kuştin, ez vê yekê weke dilovaniyek ji cem Xwedê ji xwe re qebûl dikim, ez bi vê merg û mirina merd şanazî dikim.

Piştî qediyana gotinên xwe, Qazî Mihemed biryar girt ko êdî ti gotinekê neke û bersîva ti pirsiyareke qazî jî nede, sond xwar ko bersîvê nede û got: Ev namerd her çi şaşiyekê dike, bila bike.

Dadger jî ji bo ko Qazî Mihemed hinekî aram bibe û belkî ji biryara xwe jî poşman bibe, dema bêhnvedana dadgehê ragihand û piştî bêhnvedanê pir hewl da ko bersîva pirsiyarên dadger kolonel Nîkozad bide, lê belê Qazî Mihemed got: Niha biryar ew e ko ez bême bidarvekirin, ev jî ji bo wê soz û peymanê ye, ya ko min daye gelê xwe, min biryar girtiye bi gelê xwe re, ji gelê xwe re bijîm û jê re bimirim jî, niha ezê çawa amade bim soz û sondeke ko min xwariye bişkênim, ji ber wê hemû bêşerefiya kolonel ko xwe kiriye dadger, eger kesekî din ji min bipirse, eger na, ez ne amade me bersîva wî bidim.

Dema ko xuya bû Qazî Mihemed ne amade ye bipeyive, grûpa dadgehê di nava xwe de kete şêwirê, neçar ma biryar

girt di dewsa kolonel Nîkozad de, kolonel Receb Etayî ko serokê dadgehê bû, bû dadgerê dadgehê.

Pirsiyar dubare ji ya yekemîn ve dest pê kir, Qazî Mihemed jî tev pirsiyarên ko berê ret kiribûn, dîsa jî ret kirin. Di bersîva wê pirsiyarê de ka çima bê axaftina bi hukûmeta navendî re bondên bazirganiya petrolê bi Rûsya re mor kirine? Qazî Mihemed kenîya û got: Kîjan petrol, kîjan bîr û kompanyaya petrolê li ber destê me bûye ji bo ko em bazirganiyê pê bikin?, seyr e!, eger hun dixwazin bi narewayî sûç û tawanan bidin pal me, sûç û tawanên welê ji me re çêkin ko bi kêmanî hinekî beraqil bin. Heye ko hun ava vî çemê di Mehabadê re derbaz bide, bi petrol bihesibînin, bi rastî jî we pir bi nezani û bêserûberî ev sûç ji me re çêkirine, ko bingehê ti ji wan jî nîne.

Herweha di bersîva wê pirsiyarê de ko Qazî Mihemed rê daye, yan jî daxwaz kiriye ko biyanîyên mîna Mela Mistefa têkevin axa Îranê, Qazî Mihemed dîsa mîna sê mehan berê bersîva wê pirsiyarê jî da û got: Mela Mistefa li Kurdistanê ne biyanî bû, Kurdistan mala her kurdekî ye, kes wa lê nekiribû ko ew bête vê derê, rewşê wa kiribû ko ew bêt, ango ji beşeke mala xwe hatiye beşeke din ya mala xwe û .... wesselam.

Ca kolonel Etayî yek bi yek dîsa pirsiyar dikirin û Qazî Mihemed jî her wek berê, dubare sûç ret dikirin. Wê demê kolonel Nîkozad ko dadger bû û Qazî Mihemed pir bi tundî li hemberî wî derketibû, mîna mar xwe dixwar, perçek qumaş ko rengê wî sor, spî û kesk bû û çakuç û dasek li ser hatibû nîgarkirin, ji çanteya xwe derxist û ji Qazî Mihemed re got: Ma qey ev ne hemû hukûmet û ala û teşkilata we ye?!

Kolonel tifi ala kir û xiste bin lingê xwe û pê lê kir!! Qazî Mihemed li hember vî karê kolonel got: Pêşiyê ev qed ne ala Kurdistanê ye, ji ber li ser ala me çakuç û das nîne, ya din jî ev reftara we nişana kêmaqilî û bêrûmetiya te ye, piştrast bin destê we nagîje ala Kurdistanê ko hun wî bêhurmet bikin, rojek jî tê li ser vî xaniyê ko tê de tîm dadgehîkirin, dê ew ala bête hildan û li ser biheje.

Min ala Kurdistanê raspariye Mela Mistefayê Barzanî û li ser milê xwe, ji vî çiyayî ji bo çiyayê han, ji vî bajarî ji bo bajarê han, û ji vî welatî ji bo welatê han dibe, heta rojekê li ser hemû bilindahiyên Kurdistanê tête hildan û diheje, piştrast bin ew roj dê bê.

Ca kolonel ji Qazî Mihemed daxwaz kir ko tevî pirs ji derveyî rojeva dadgehê ye jî, lê belê eger ko çê bibe ji wan re qala hin xwesorî û reftara Mela Mistefa Barzanî bike?! çî wek bawerî û dîtinên wî, û çî jî wek reftar û sinca Barzanî bi xwe, lê belê bê demargirjî.

Qazî Mihemed got: Dev ji Mela Mistefa Barzanî berde, te bi xwe jî got, Mela Mistefa kesekî biyanî ye û ev ji derveyî rojeva dadgehê ye.

Lê belê kolonel dîsa daxwaz jê kir.. Qazî Mihemed got: Eger kubi dirustî ji te re qala Mela Mistefa bikim, heye ko bibêjî alîdarî û evîn û demargirjiya kurdan ez girtime.

Kolonel Eta jê re sond xwar ko ew ji rastgoyiya wî bawer dike. Wî jê re got: Her di vê dadgehê de, ji min re xuya bûye ko her tiştê te gotiye û dibêjî, te ji kûrahiya dilê xwe û bi bawer gotiye.

Ca Qazî Mihemed got: Ez nikarim ji we re qala hemû xwesoriyên Barzanî bikim, hun jî qed nikarin Barzanî bi dirustî binasin, eger ko ez jî bêjim, hun qed napejirînin ko dujminê xwe bi van hemû kar û xwesoriyên baş û bedew binasin û yekî weha di rêza dujminatîya we de be.

Dadger dawxaz kir ko li gor agahdariyên xwe, Mela Mistefa ji wan re bide nasandin, her tiştê di derbarê wî de dizane, bibêje.

Qazî Mihemed dîsa tekez kir û got: Ne ez û ne jî kesek din nikare Barzanî weke ko çawa heye, ji we re bide nasandin, dixwazim em dev ji vê yekê berdin.

Lê belê dîsa jê xwest ko ji wan re bibêje. Qazî Mihemed jî got: Baş e, lê belê ez bi tenê dikarim di hin hevokan de bêjim, çi zelumîni û keramet û şerafet û mirovantî û egîdî û merdî û sexawet û mêrîni û netirsiya kesên mezinên di dîrokê de heye, tev li cem Mela Mistefa hene, bawerî û rastî û pakî û dilsoziya ji Xwedê û ol û xelkê hejar û damayê gel re, yên di despêka Îslamê de hebûne, ev hemû li cem Barzanî hene, Mîna ko Sadî dibêje: **Her ançê hemê darend, û bê tenha dared.** Ango: Yê ko li cem teva bi hev re heye, hemû bi tinê li cem wî hene. Ca hun dixwazin bawer bikin û bila li we xweş bêt, dixwazin jî bila li we nexweş bêt.

Tevên ko li dadgehê bûn, ji vê pesna Qazî Mihemed hêbetî man. Qazî Mihemed dixuyî ko ev hemû gotin ji kûrahiya dilê xwe û bi bawer digotin û ti sawîr û guman nebûn ko pesna dida Mela Mistefa, ne ji bo xatirê şabûna Mela Mistefa û ne jî ji ber xatirê grûpa dadgehê bû.

Etayî jê pirsî: Ev hemû xeyidîna we ya ji cenabê kolonel Nîkozad çima bû?! ji ber me bihîstiya ko li vî welatî mîna te hêmin, aram û liserxwe nîne?!

Qazî Mihemed got: Ez wî mafî nadim ti kesî ko sivikahiyê bi gelê min bike, niha ji bona gelê min cezayê bidarvekirinê li min hatiye birîn, niha ez ji bo xatirê çi amade bim sivikahiya her xwêrî û nemerdekî qebûl bikim û min bi tinê bersîva wî daye, ne bêtir, ev karê Xwedê ye ko divê xwêrî û bêserûlingek bêt sivikahiyê bi gelê kurd bike, ne ji hêjayî û lêzaniya wî ye. Ca ez çi dixwazim ko her bêhurmetiyekê qebûl bikim?!, her wek helbestvanê fars Sadî dibêje: **Her an kes dest ez can bişûyed, her ançi der dil dared bigûyed.** Ango: Her kesê ko dev ji canê xwe berde, divê ko her tiştê di dilê wî de ye, bibêje. Eger ko ez ne wek bênezaketî dibînim, hê jî di dilê min de tiştê ko min bigota pir e, niha tiştê ko min ji Xwedê hêvî dikir, Xwedê ew daye min, anga merg û şehîdbûna ji bona ol û gelê xwe û hêvîxwaz im ko ez bi rûkî sor biçim bargehê Xwedayê mezin û dilovan.

Dawiya dadgehîkirinê sûçek din jî da pal Qazî ko xudêgiravî ev malika helbestê: **Hemê serbiser poşt bi duşmen dehîm, ez an bê kê xudra bi kuştên dehîm.** Ango: Em hemû piştî xwe bidin duşmin, ji wê baştir e ko em yekî xwe bidin kuştin. Ji hejmareke efser û kadroyên komarê re xwendiyê û wan jî kiriye paroleya xwe. Lê belê Qazî Mihemed got: Cara pêşî ye ez vê helbestê dibihîzim.

Piştî dadger bi xwe got: Na na, Sedrî Qazî (Ebulqasim Sedrî Qazî) ev helbest gotiye û Qazî Mihemed helbestek din ji hêza çekdara komara Kurdistanê re gotiye û tê de dibêje: Artêş û hukûmeta Îranê wek malika helbesta: **Pîremerdî zinezh mînalîd, pîrezen sendeliyîş hem mîmalîd.** Ango: Kalek ji kul û derdê xwe dinaliya, pîreka wî jî kursiya wî dimalî.

Efser Kiyomers Salih piştî karkinarbûnê, di jêrnivîsa kovareke din de dinivîsîne: Dema ko ez nûçegihanê Mehnameya artêşê bûm, ez wek nûçegihan tevî piraniya dadgehên meydanî û leşkerî û bedewî bû me, lê belê min qed ti carî kesekî bi qasî Qazî Mihemed bi cerg û wêrek nediye, di dema dadgehîkirinê de qed netirsiya bû û pir bi bêminetî dipeyivî û bersîva pirsiyaran dida, weke ko di rêwresmên cejn û şahiyekê de rûniştibe, welê bû.

Her di derbarê dadgehîkirina cara duyemîn ya Qazî Mihemed de, Kiyomers Salih di Mahnameya xwe de dinivîsîne ko wî hemû serpêhatî û bûyerên dadgehîkirinê, wek ko çawa bûne nivîsandine û welê diyar e her bi sedema vê yekê jî bû, dawiyê bi sûça eşkerekirina nepeniyên leşkerî û dijî ewlekariyê, (Mehname)-ya wî nehatiye belavkirin û efser Kiyomers jî daye dadgehê.

Efser Kiyomers herweha jî berdeam dibe û dinivîsîne: Dema ko kolonel Nîkozad sivikahî bi Qazî Mihemed û gelê kurd kir û Qazî Mihemed jî pir bi tundî bersîva wî da, Qazî Mihemed got: Pêşiyên me, pir ji me baştir hun dinasîbûn, Xwedê li wî helbestvanî xweş bibe ye ko dibêje: .....

Efser Kiyomers Salih dibêje: Helbestek pir bi mane û bilind û germ bû, ko bi farsî xwend û rih û rişalên ecem û şeyan derdixist. Min dixwest wê helbestê binivîsinim û bizanibim ka helbesta kê ye, lê belê dem dema dadgehîkirinê bû, min nedikaribû dîsa helbestê pê bidim dubarekirin. Qazî Mihemed piştî xwendina helbestê got: Hun weha nîşanî me dane û ji me re nasandine, hezar rehmet li wan bin.

Kolonel Eta dîsa ji Qazî pirsîyar kir: Ji dema ko Mela Mistefa ji vê derê çûye, çi pêwendiyên we pê re hebûne, eger hebûne, kîjan rojê û çawa bûye?.

Qazî Mihemed got: Heta Barzanî gihiştibû derdorên Şino û Nexedê jî, pêwendiyên me bi hev re hebûn, lê belê ji dema ko ew dûr ketiye, ti pêwendiyên me nemane û haya min jê nîne.

Dîsa jê pirsî: Erê hun dikarin bibêjin ka dema pêwendiya we bi Mela Mistefa re hebû, Mela Mistefa çi raspariye we? çi nexşeyên wî yên ji bo rizgarkirina te hebûn?!

Di bersîvê de Qazî Mihemed got: Mela Mistefa Barzanî pir hewl da ko ez pê re biçim, heta hê neketibûm girtîgehê, ji min re got ko ez dilê xwe bi bêsûçiya xwe xweş nekim. Mela Mistefa wêneyê rastîneyê we eceman ji min re kişand û ez têgihandim ka hun çawa û çi û kî ne!.

Kolonel Eta jê pirsî: Hun dikarin ji me re bêjin ka wêneyê me yê wî ji te re kişandibû, çi û çawa bû?

Qazî Mihemed got: Bi rastî jî wî ji her kesî baştir hun nasîne. Mela Mistefa ji min re got ko ti gel û millet ne wek eceman in, dema ko desthilata eceman hebe, kesên ji wan bêdilovanî, bêwijdan û zalimtir nîne, lê belê eger bindest bûn, kes wek wan nikare xwe mezlûm bike û bikeve hêvîkirinê, di dema hêzê de her çi yê ji destê wan tê dikin, di dema bê desthilatîyê de jî bi her çi awayî rizgar bibin, dikin û dibêjin, ca tu li benda wê yekê nemîne ko te ti sûç nekirine û ecem dê li te biborin.

Dîsan kolonel Eta jê pirsî: Tu ne poşman î ko tu pê re neçû yî?!

Qazî Mihemed bersîv da û got: Eger ko Xwedayê mezin vî awayê mirina min weke xwehîlakkirin qebûl neke, na ez ne poşman im, ji ber min soz dabû gelê kurd ko ez bi wan re bijîm û ji bona wan bimirim. Min dizanîbû eger ko ez biçûma û neketama destê we, piştrast im we dê pir kes ji xelkê Mehabadê û gelê kurd ji tolhildana min bikuşta, ca lewra yekem, şam e ko ez bêşûç tême kuştin, û duyem jî, li soza xwe xwedî derketim û hêvîxwaz im rûsorê dinya û qiyametê û yê cem Xwedê û gelê xwe bim.

Pirsiyar: Erê dema ko tu di girtîgehê de bû yî, ti nexşe û plan, yan tiştên din yên Barzanî yên li derveyî Mehabdê ji bo rizgarkirina te hebûn?.

Qazî Mihemed got: Belê, Barzanî xeber da min ko her şeveke ez bibêjim, ew dikare hejmareke mezin ya pêşmergeyên xwe bişîne û têkevin padganê û bi her awayî be min ji girtîgehê rizgar bikin, Mela Mistefa pir dixwest ko ez li girtîgehê nemînim û neyêmin kuştin.

Pirsiyar: Lê wî çima ev yek nekir?

Bersîv: Min bi xwe nexwest!

Pirsiyar: Çima, tu çima ne amade bû yî rizgar bibî?!

Qazî Mihemed bersîv da: Ji ber hin sedeman.

Kolonel Etayî pirsîyar kir: Sedem çi bûn?

Qazî Mihemed got: Di serî de, ji ber wan soz û peymanan bû yên ko min gotin, duyem jî ji bo wê yekê bû ko xwîna bêtir neyête rêtin, bi taybetî ji bona mana min, ez bêtir perîşanê kuşt û kuştarê bûm.

Kolonel Eta got: Bi rastî jî tu perîşanê xwe, yan barzaniyan, yan jî tu perîşanê serbazên me bû yî?!

Qazî Mihemed got: Na wella ez ne perîşanê xwe û ne jî yê serbazên we bûm, belkî ez perîşanê kurdan û xortên

barzaniyan bûm, eger na, min ev yek ji xwe re daniye û min dizanîbû ezê her bême kuştin û ev hêviya min e jî.

Kolonel Etayî: Tu dikarî ji me re bêjî ka çima ev qas perêşanê barzaniyan î?!

Qazî Mihemed: Ji ber hin sedeman!!

Kolonel Eta: Ew sedem çi ne?!

Qazî Mihemed: Ji ber Mela Mistefa û barzanî hêviya paşeroja gelê kurd in û min jî ala Kurdistanê raspariye wan, ewê vê alayê biparêzin, heta roja wî têt, ala Kurdistanê li cem wan e, ne yê ko kolonel Nîkozad tif lê kir û xiste bin lingê xwe, hêviya min ji Xwedê ew e ko rojek bêt ew ala bi destê bikare û bihêzê Barzanî li ser vî xaniyê ko niha ez tê de têm dadgehîkirin, û herweha jî li tev bilindahiyên Kurdistanê bête hildan.

Kolonel Eta: Pirsiyara dawî, erê bi rastî jî tu bi xwe neçûyî, yan Mela Mistefa tu bi xwe re nebiri û nedixwest tu bi wî re biçî?!

Qazî Mihemed: Welê diyar e hun ji gotinên ez dibêjim bawer nakin?!

Kolonel Eta: Na, dixwazim tu ji min re rastiyê bibêjî?!

Qazî Mihemed: Ji te re dibêjim, tu jî sivikahiyê nekî, yanî çî rastiyê ji te re bibêjim, ev tê çî maneyê?!.. na, ezê kû ve biçim, vira axa Kurdistanê ye, bav û kalên min li vira jiya ne, xwe ne ez Pîşewerî yê jinsîfet im ko welat û gelê xwe bihêlim û bireviyê?!..

Kolonel Eta, ji tirsî ne wek ko Qazî Mihemed dubare bixeyide û mîna Nîkozad wî jî riswa bike, zû daxwaza lêborînê kir û sond xwar ko niyaza wî ne sivikahîkirin bû, lê belê axaftinek bû û hate gotin.

Qazî Mihemed: Eger ko min axaftinek gotibe û li we xweş hatibe, mebesta min ne ew bûye ko dilê we xweş bikim, min bi tinê rastî gotiye.

Kolonel Eta: Bi rastî jî ez dixwazim tu bersîva vê pirsiyara min bidî, ko tu ev qas hogirê gel û welatê xwe yî, çima û çawa bû te rê da biyaniyan têkevin vî welatî û bibin serbazên gelê te?!

Qazî Mihemed: Hun ev qas vê gotinê dubare dikin, welê diyar e merema we hêzên rûs û îngilîzan e?

Serheg Eta: Na, merema min Mela Mistefa Barzanî ye!

Qazî Mihemed bi ken got: Demek e min bersîva vê pirsiyara we daye, dubarekirina wê ne gerek e, min ji we re got ko ne min û ne jî biyaniyan û ne jî kurdan, Barzanî ne aniye, Mela Mistefa kurd e û Kurdistan mala her kurdekî ye. Mela Mistefa weke mirovek ji beşeke mala xwe, hatiye beşeke din, mafê her kesî jî heye ko li her cih û kuncêkê milk û mala xwe bijî û ev mafê wî ye, baş baş bîzanin min bi xwe nexwest biçim, eger na çendî otomobîl li ber destê min bûn, her dema ko min bixwesta, min dikaribû ji axa Îranê derkevim, min pir jî baş encama vî karê xwe dizanî, min hun pir baş dinasîn, her weke ko Barzanî jî digot, di dema zelîliyê de, kes nikare mîna we bikeve hêvîkirinê û mezlûmiyeta xwe nîşan bide, lê belê di dema desthilatdariyê de, ti kesên ji eceman zalimtir û bêdilovanîtir û serhişktir û dilreştir nî ne.

Bi vî awayî dadgehîkirina Qazî Mihemed qediya. Ca dora Mihemed Husên Xanê Seyfî Qazî hat û pir bi heybet û aram û bi wêrekî teke hundir û te digot qey ev ne dadgeh e jî. Kolonel Nîkozad dîsa kete cihê xwe yê fermî û rûyê xwe da Seyfî Qazî û dest bi pirsîyran kir:

Pirsîyar: Tu çawa bûye wezîrê ceng û te çima ev berpirsiyariya pembeyî wergirt û merema te ji vî karî çî bû?!

Seyfî Qazî: Min bi şanazî ev erk wergirt û merema min xizmeta gelê min bû û tiştek din na.

Nîkozad: Merema te xizmet bû, yan jî te dixwest bi riya berpirsiyariyê diravan bidî hev û pê bijî?

Seyfî Qazî bi ken: Kolonel, meger tu bi xwe jî min nanasî, ji bilî ko min ev yek ji bona diravan nekiriye, min bi qasî 2

milyon tumanan jî ji gel û komara Kurdistanê re mezaxtiye ko dirav û malê min yê taybetî û kesane bû. Kolonel welê diyar e ji bilî ko tu tiştêkî di derbarê min de nizanî, tu herweha tiştêkî ew qas di derbarê sinq û titalên dadgehê de jî nizanî!

Li vir, ji ber kolonel hê jî ji gotinên Qazî Mihemed xeyidî û dilpir bû û hest bi şkestin û dorandinê dikir, dixwest behanan ji Seyfî Qazî re derxe û xwe bixeyidîne, lê belê Seyfî Qazî hoşdarî dayê û jê re got: Me êdî dev ji jiyana û mala xwe berda ye û eger tu yek misqal bêedebî û cesaretê bikî, ez ne wek Qazî me ko her bi gotin û sixêfan dev ji te berdim.

Mista xwe kire girê û nîşanî kolonel da û got: Ezê bi vê mistê, ser û guh û dev û diranên te bişkênim, ma qey ji mirinê pê ve ko hêviya me ye, tiştêk din heye?! we ji me re milyonek derew û buxtan û gotinên kirêt û tiştên din, tiştên din yê bêmane çêkirine, ca hun dixwazin ko şaşî û namaqûliyên bêtir jî bikin!. Ti bingehekî derew û buxtanên ko we ji me re çêkirine nîne, lê belê ez li vir didim xuyakirin ko ez wan hemû derew û buxtanan bi şanazî li ser xwe qebûl dikim û êdî ez ne amade me bersîva we bidim.

Bi vî awayî dawî li dadgeha Seyfî Qazî jî hat. Ca dor giha Ebulqasim Sedrî Qazî û ew jî anî ber dadger û yekem pirsiyara ko li wî kir ew bû: Erê merema we ji wê nameyê çi bû ya ko we ji Qazî Mihemed re nivîsandibû û daxwaz kiribû ko heta alîkarî digîje wan, xwe bigirin?!

Sedrî Qazî got: Qed tiştêk welê çênebûye û ger welê ye, kerem bikin nîşan bidin!.

Ca dadger got: Ew çi helbest e te ji Barzanî re nivîsandiye?

Sedrî Qazî got: Belê min helbest nivîsandiye, min ji Barzanî hez kiriye û min jê re helbest nivîsandiye.

Dadger dubare jê pirsî: Erê alîkariya te gotibû, berê jî hatibû kirin, yan ev cara yekemîn bû ko ji bal biyaniyan ve alîkarî bi we re bihata kirin?!!

Sedrî Qazî dîsa jî got: Ez ret dikim ko tiştêkî weha çê nebûye.

Dadger got: Hun çima li Tewrêzê bi Pişewerî re civiyan û we gotûbêj bi Nemaz Elîyof yê fermandarê leşkerî yê rûsî li Miyanuwawê re kiriye û hatinçûyîna Alexander li Meraxê û kunsulê Rûsya li Ormiyê kiriye û we bi wan re rûniştin û civîn çê kirine?!

Ebulqasim got: Ev pêwîstiyên rojê bûn.

Dadger got: Ev kar sîxuriya ji rûsan re bû.

Lê belê Ebulqasim Sedrî Qazî ev dîtina wî ret kir û got: Sîxurî ji kê re, çima çî li welatê me heye ko weke çawa heye rûsan nedîtibe, tiştêk, cihek heye ko rûs bi xwe neçûbin wir.

Ca dadger navê hin nameyên din jî anî ko xudêgiravî wî weha û weha nivîsandine. Ebulqasim got: Min her tiştêk ji her cihekî re nivîsandibe, min kopiyêke wê li cem xwe hiştiye, hêvî ye dosyaya me bişînin Tehranê, name û belgenamêyên min tev li wir in, dê baştir zelal bibe ka min çî û ji kê re nivîsandiye.

Bi vî awayî dubare dadgehîkirina hersê qaziyan jî qediya, desteka dadgehê dubare kete giftûgo û gengeşê, bervajî dadgehîkirina din ya meydanî, ko di kêmtirî niv seetê de dawî li şêwira xwe anî bû, û biryara xwe girtibû, vê carê biyargirtina grûpa dubare dadgehîkirinê bêtirî 10 seetan berdewam bû, di wê heyamê de pêwendîya bêtelê di nêvbera Mehabadê û Tehranê de berdewam bû, heta seet 12-ê nîva şevê biryar girt û cezayê bidarvekirinê li hersê qaziyan birî û pir bi lez jî ev biryar gihande Tehranê. Ti kesî ji Qazî Mihemed û Sedr û Seyfî Qazî û ji me jî, me ji biryara Tehranê fêhm nedikir, lê belê dema ko me didît reng û sîmayê fermandarê leşkerî pir hatiye guhertin û destên wî dilerizin û bi lez bi bêtelê mijûlî pêwendîkirina bi Tehranê re ye, em pê hesiyan ko biryara herî giran di derheqa wan de hatiye girtin.

Biryar welê bû ko wê şevê bi tinê niv seetê pêwendîya bêtelê bi Tehranê re hebe, lê belê wê şevê welê diyar bû ko femandariya arteşê û Derbara Şah jî heta berê sibê li benda encama dawiyê ya dadgehê mabûn.

Ya rast ew e ko dadgeha pêdaçûnê jî heman sûçên dadgeha meydaniya berê dubare kirin û ji bo sûçan jî belgeyên pêwîst ne anîn, ti girîngî jî neda retkirina tawanbaran (qaziyên) û biryara bidarvekirina hersêyan jî pejirand.

Êdî kar hate kirin ji bo ko cihekî nava bajar bibînin da ko li wir darê sêdarê hilêxin, welê diyar bû fermandarê leşkerî zûtir, beriya biryara dadegehê bête girtin jî, rojek berê xaniyê ko li Çwarçira ye û hin qatên wî hene, destnîşan kiribû, ango her ji serî de cihê bidarvekirinê ji wan re destnîşan kiribû, fermandar got: Me cihê pêwîst amade kiriyê.

Di nava otomobîlan de, li benda destûra birêketinê bûn, lê belê ji Tehranê biryar hatibû girtin ko xudêgiravî ji bo tirsandina xelkê kurd û ji bo ko pend û îbretan jê bigirin, li meydana Çwarçira ya nîva bajarê Mehabadê bêne bidarvekirin. Fermandarê Mehabadê di dema hatina grûpa dadgehê de ji bo Mehabadê, xaniyê ko li meydana Çwarçira bû, ji rûniştvanên wê vala kiribû, xaniyê ko sê qatên wî hebûn, hersê qatên wî bi behaneyê ko bi şev dê efserên çavdêriya bajar lê bimînin ji rûniştvanan vala kiribûn, sê deriyên xanî hebûn ko yek ji meydanê re û yê din ji derveyî meydanê re dihate vekirin û yê sêyê jî ji hewşeke piçûk ya xanî re vedibû.

Destûra birina Qazî Mihemed ya ber bi meydanê ve hate dayîn, dema ko otomobîl gihişte ber deriyê xaniyê li meydana Çwarçira, Qazî Mihemed pirsiyar kir: Çima divê ez li vir peya bibim?!

Yê efser jê re got: Rêwîtiya te dê ji vir ber bi Tehranê ve bête organîzekirin û hin pirsiyar mane ko dê li vir li te bêne kirin.

Qazî Mihemed ji otomobîlê daket, dema ko kete nav wê qerebalixiyê, dît ko dadger kolonel Nîkozad û melayekî kurdewarî û hin serbazên çekdar di odayê de ne, herweha maseke mezin û Qur'anek jî li ser maseyê heye, û serokê tendirustiyê ko nû ji Tehranê hatibû Mehabadê, tev li wir in. Di

wê odeyê û di cih de Qazî zanibû ko çûyîna wan ya Tehranê derew e û ew bi xapandin aniye Çwarçirayê.

Dadger Nîkozad dest bi xwendina cezayê dadgehê kir û ew têgihand ko her niha divê ev ceza pêk bê. Ji Qazî Mihemed re got: Eger ko wesyeteke te heye, bibêje yan jî binivîsîne. Qazî Mihemed pir bi guncî û çelengî cihê xwe yê li pişt maseyê girt û dest bi nivîsandina wesyetnamê kir, heta çend rûpel nivîsand, piştî welê dixuyî ko westiya ye, lewra ji meleyê Mehabadî re got: Were ya ez dibêjim, tu binivîsîne.

Qazî Mihemed pir bi zelalî digot û pê dida nivîsandin. Got: Binivîsîne bila filan erd û filan cih û filan der... ji bo mizgeftê û dibistanê û nexoşaxanê be, da ko ji bo ji gelê kurd, nivîsên paşerojê mifa jê bigirin. Şîretên yekbûn û bihevreyîyanê û evînê li kurdan kir. Dema ko dawî li wesyetnameya wî hat, dest bi xwendina nimêjê kir. Ji xwedê tobe û hêvî dixwest. Vê yekê nêzî du seet û nîvan dem derbaz kir, dadger ji derbazbûna vê hemû dema dûr û dirîj xeyidî, ew ji bo vegera Tehranê bi lez bû.

Piştî ko Qazî Mihemed wesyetnameya xwe nivîsand û nimêj û hêvîkirina ji Xwedê qedand, daxwaz kir ko rê bidin wesyet û şîretan ji xelkê kurd re binivîsîne. Dadger rê dayê. Dawxaza xame û kaxezan kir, jê re anî, her ji bo ko dadger kolonel Nîkozad û tevên li wir jî bibihîzin û fêm bikin, ji mele re got: Were binivîsîne, ez çî ji te re dibêjim, tu her wê binivîsîne.

Mele got: Qurban ez çî binivîsînim?, bila ez bizanim ka tiştê tu dixwazî binivîsînim, dê dadger riyê bide te?!

Qazî Miheemd xeyidî û got: Dadger kî ye ko rê bide, yan nede min ka ez dixwazim çî bêjim?!

Li vir Kiyomers Salih dinivîsîne: Qazî Mihemed ew tişt bi farsî digotin û ji mele re digot, tu bi kurdî binivîsîne.

Mele got: Qurban ez nizanim bi kurdî binivîsînim.

Qazî Mihemed xeyidî got: Ev jî yeke din ji bextreşiyên gelê kurd e.

Di berdewama vê mijarê de Kiyomers Salih dinivîsîne: Ca Qazî Mihemed dubare bi xwe dest bi nivîsandina wesyetnameya xwe kir û bi awayê li jêr û bi destxetekî pir bedew nivîsand:

Bi navê Xwedayê mezin û dilovan.

Gelê min yê kur û birayên min yên hêja, birayên min yên parxwarî, gelê min yê zorlêkirî, va me ez di gavên herî dawî yên jiyana xwe de me, werin ji bo xatirê Xwedê êdî dujminatîya hev mekin û piştî hev bigirin, li hember dujminê zordest û zalim derkevin, xwe belaş mefiroşin dujminan, dujmin her ew qas we dixwaze heta karê xwe bi we pêk tîne û qed bi we re dilovanî nake, di her derfetekê de be, qed li we nabore.

Dujminên gelê kurd pir in, zordest û bêdilovanî ne, sembola serketina her gel û netewekê, hevgirtin û yekbûn e, piştgiya tev gel e. Her gelê ko yekîtiyê û tebayîya wî nebe, ewê hertim di bin destê dujmin de bimîne, ti tiştê we gelê kurd ji gelên li ser rûyê vê erdê ne kêmtir e, belkî hun bi mêranî û egîdî û hêjatiya xwe, ji gelên ko rizgar bûne, li pêştir in jî. Gelên ko ji destê dujminên xwe yên zordest rizgar bûne, mîna we ne, lê belê yekîtiya yên xwe rizgar kiriye hebûye, bila hun jî mîna tev gelên li ser rûyê erdê, êdî bindest nebin, her bi yekbûn û hesûdî bi hev nebirinê û xwe nefiroşin ji dujminan re, li dijî neteweya me, hun dikarin rizgar bibin.

Birayên min, êdî bi dujminan meyên mexapin, dujminên kurdan ji her reng û grûp û netewekê bin, her dujmin in, bêdiolavanî ne, bê wîdan in û rehmê bi we nakin, dê we bi hevdu bidin kuştin, dê we temah bikin û bi derew û xapan, dê we berengarî hev bikin.

Ji dujminên gelê kurd tevan, dujminê ecem ji tevan zalimtir û mel'ûntir û Xwedênenastir û bêdilovanîtir e, destê xwe ji ti tawanan li dijî gelê kurd neparêze, bi dirêjahiya dîrokê bi gelê kurd re xerez û kîna wî ya kevnar heybûye û heye jî. Temaşa bikin, binêrin tev zîlamên we yên mezin, her ji Simayîl Axayê Şikak, heta Cewher Axayê birayê wî û Hemze Axayê Mengur

û çend û çendîn zilamên din, ew hemû bi xapan aram kirin û xelk ji pişt wan vekir, ca pir bi nemerdî ew kuştin.

Ew tev bi sond û Qur'anê xapandin ko xudêgiravî niyaza eceman ya xêrê bi wan re heye û dê qencyê bi wan re bikin, lê belê her xweşbawer e û bi sond û sozên eceman hatiye xapandin û jê bawer kiriye. Heta niha bi dirêjîya dîrokê kes nedîtiye bi tinê carekê jî ecem li sond û sozên xwe xwedî derketibin û ehdên dane kurdan pêk bînin, hemû derew û xap bûn. Ca va ye ez wek birayekî we yê piçûk, di riya Xwedê de, ji bo xatirê Xwedê ji we re dibêjim, hev bigirin û ti carî pişt hev ber medin, piştrast bin eger ko ecem hingiv bide we, diyar e jar xistiyê. Bi sond û sozên derewên eceman mexapin. Eger ko hezar carî jî dest li Qur'ana pîroz bixin û soz jî bidin we, bi tinê niyaza wan xapandina we ye, ji bo ko hîlekî li we bikin.

Va me ez di demên dawî yên jiyana xwe de me, ji we re dibêjim û ji bo xatirê Xwedayê mezin, ez we şîret dikim ko ya ji destê min hat, bi ser û can û tekoşîn, bi şîret û nîşandana riya rast, min ji we re xemsarî nekiriye, niha jî di vê dem û rewşê de, dîsa ji we re dibêjim ko êdî bi eceman mexapin û ji sond û destlêxistina wan ya li Qur'anê û ehd û peymanên wan bawer mekin, ji ber ko ne Xwedê dinasin û ne jî ji Xwedê û pêxember û roja qiyametê û hîsab û kîtaban bawer dikin.

Li cem wan bi tinê ji ber ko hun kurd in, bila hun misilman jî bin, hun sûçdar û mehkûm in, hun ji wan re dujmin in, ser û mal û canê we ji wan re helal e û weke xeza qebûl dikin. Soza min ne ew bû ko ez biçim û we di destê van dujminên dilreş de bihêlim, min pir caran jî raborî û zilamên me yên mezin dihizirandin, zilamên me yên ko eceman bi xap û sond û derew û hîleyan ew girtine û kuştine, neçar bi derew û hîle ew xapandine, kuştine. Ew tev li bîra min bûn û ti carî jî min ji eceman bawer nekiriye, lê belê beriya ko vegerin vir, çendîn caran gotin û raspêrî bi name û bi şandina kesên navdêrên kurd û fars, bi dayîna soz û ehdên yekcar zêde û mezin ko niyaza xêrê ya dewleta ecem û Şah bi xwe jî heye û ne amade ne ko bi tinê dilopeke xwînê jî li Kurdistanê birije,

niha hun bi çavê serê xwe encama sozên wan dibînin, ger mezinên hoz û eşîrên me îxanet nekira û xwe nefirota hukûmeta ecem, weha nedihate serê me û we, û komara me jî.

Şîret û wesyeta min ew e, bila zarokên we bixwînin, ji ber ti tiştê me ji yê gelên din ne kêmtir e, bi tinê xwendin nebe, bixwînin ji bo ko hun ji karwanê gelan paş ve nemînin û her xwendin çeka kujeka dujminan e. Piştrast bin û bizanin eger ko tebayî û yekbûn û xwendina we baş be, hunê pir baş bi ser dujminê xwe de serbikevin jî. Çê nabe bi kuştina min û bi kuştina bira û pismamên min, çavê we bitirse, heta hun digîjin hêvî û armancên xwe, divê hun hê jî pir kesên din yên mîna me, di vê riyê de gorî bikin.

Piştrast im piştî me pir kesên din jî her dê bi xap û durûtiyê ji holê bêne rakirin. Piştrast im pir kesên ko dê piştî me jî bikevin xapên eceman, dê ji me zanatir û hêjatir jî bin, lê belê hêvîdar im kuştina me ji dilsozên gelê kurd re bibe pend û îbret.

Wesyeteke din ya min ji we re ew e, daxwaz bikin her çiyê we ji bona serfiraziya gel kir, alîkarê we gel be, piştrast im Xwedayê mezin dê we bi ser xîne û dê alîkariya we bike. Heye ko hun bibêjin: Lê çima ez serneketim?! di bersîvê de dibêjim: Bi Xwedê kim, ez serketî me, çi nîmetek, çi serketinek ji wê yekê mezintir e ko va me ez niha di riya gel û welatê xwe de, ser û mal û canê xwe didim, bawer bikin min pir ji dil dixwest eger ko ez mirim bi mirinekê bimirim ko di hizûra Xwedê û resûlê Xwedê û gel û welatê xwe de, rûsor bim, ji min re ev serketin e.

Xweştiviyên min, Kurdistan mala her kurdekî ye, her wek di malê de, endamên malê her kesê ji her karekî dizane, wî karî dispêrin wî, êdî mafê ti kesî nîne ko hesûdiyê pê bibe, Kurdistan jî her ew mal e, eger ko we zanî kesek li vê malê dikare karekî bike, dev jê berdin bila bike. Êdî çê nabe hun kevran derxin ser riya wî û çê nabe dilê we ji wê yekê biêşe ko berpirsiyariyên mezin di destê yekî ji we de hene, eger ko

karên mezin ketin ser milê yekî û ew kar bi rê ve bir, welê diyar e jê dizane û berpirsiyariyên wî yên mezin jî li hember wê erkê hene. Piştrast be birayê te yê kurd her ji dujminê dilbikîn baştir e û eger ko berpirsiyariyên mezin li ser milê min nebûna, niha ez di bin darê sêdarê de nedirawestiyam, lewra jî çê nabe hun bi hev re temahkar bin.

Yên ko fermanên me pêk neanîn, ne her bi tinê pêkneanîna fermanan, lê belê tam dujminatiya me dikir, ji ber ko me xwe wek xizmetkarê gelê xwe qebûl dikir, niha ew di nava mal û zarokên xwe de, di nava xewa şîrîn de ne, lê belê va ye li ser navê xizmeta gel, di bin darê sêdarê de me û va ez demên dawî yên jiyana xwe bi vê wesyetnamê derbaz dikim. Ca eger ko berpirsiyariyên mezin di stoyê min de nebûna, ez jî dê niha di nava zarok û zêçiyên xwe de, di xewa şîrîn de bûma. Ko ez niha ji bo piştî çûyîna xwe jî, we şîret dikim, ew jî yek ji berpirsiyariyên di stoyê min de ye. Piştrast im eger ko yekî din ji we jî berpirsiyariyên min bigirtana ser milê xwe, niha ewê li şûna min di bin darê sêdarê de bûya.

Ji bo razîbûna Xwedê û li gor berpirsiyariya di stoyê xwe de, mîna kurdekî xizmetkarê gel û di riya çakîyê de, min ev şîret li we kirin, ko hêvîdar im ji niha û pê ve pendan jê wergirin û dirust guhdariya şîretên min bikin. Bi hêviya ko Xwedayê mezin we bi ser dujminên we de, bi ser xîne:-

1. Baweriya we bi Xwedê û tiştê ji cem Xwedê têt û peristina Xwedê û pêxember (Silavên Xwedê lê bin) hebe, di pêkanîna erkên olî de xurt bin.
2. Yekîti û tebayiya di nava xwe de piparêzin, karê neqenc li hember hev mekin û temah mebin, bi taybetî jî di berpirsiyariyê û xizmetê de.
3. Xwendin û zanist û pileya zaniyariya xwe pêş ve bibin, ji bo dujmin kêmtir we bixapîne.
4. Ji dujminan bawer mekin, bi taybetî jî dujminên ecem, ji ber ko bi çend awa û riyan ecem dujminên we ne, dujminên gel û welat û ola we ne. Dîrokê selimandiye ko berdeyam li

kurdan bi behane ne, bi kêmtirîn tawanê we dikujin û ji ti tawanan jî di derheq kurdan de, destê xwe nagirin.

5. Ji bo hin rojên jiyana bêqîmeta vê dinê, xwe mefiroşin dujminan, ji ber dujmin dujmin e û ne cihê pêbawerbûnê ye.

6. Îxanetê li hev mekin, ne îxaneta siyasî û ne giyanî û malî û ne jî ya namûsî, ji ber îxanetkar li cem Xwedê û mirovan jî sivik û sûçbar e, îxanet li yê îxanetkar vedigere.

7. Eger ko yekî ji we dikaribû karên xwe bê îxanet pêk bîne, pê re alîkarî bikin, ne ji ber temahî û bexîliyê li dijî wî derbikevin, yan Xwedê neke li ser wî bibin sîxurên biyaniyan.

8. Cihên ko min di wesyetnameyê de ji mizgeft û nexoşxane û dibistanan re nivîsandiye, hun tev daxwaz bikin da ko pêk bên û mifa jê bigirin.

9. Hun ji xebat û hewl û tekoşînê ramewestin, ji bo ko mîna tev gelên din ji bin destê dujminan rizagr bibin. Malê dinê ne tiştik e, eger ko welatê we hebe, serbestiya we hebe, wî çaxî her tiştê we heye, hem mal, hem serwet, hem dewlet, hem rûmet û hem jî dê niştimanê we jî hebe.

10. Ez bawer nakim, heqê Xwedê nebe, ti heqên din yên ti kesî li ser min hebin, lê belê eger ko kesekî welê dît ko kêma yan jî zêde tiştikî wî li cem min e, min malekî pir li pişt xwe hiştiye, bila biçê ji warisên min bixwaze û bistîne.

Heta ko hun hev negirin, hunê sernekevin, zilm û zorê li hev mekin, ji ber ko Xwedê pir zû zaliman ji holê radike û nabûd dike. Ev soza Xwedê ya bê kêma û zêde ye, zalim dirûxiyê û nabûd dibe, Xwedê toleya zilmê jî hil dide. Hêvîxwaz im van gotinan têxin guhê xwe û Xwedê we bi ser dujminên we de bi ser bixe, weke Sadî kerem kiriye: **Muradê ma nesîhet bûd û gufitm, hewalet ba Xuda kerdîm û reftîm.** Ango, mirada me şîret bûn û me kir, me hun rasparin Xwedê û em çûn.

Xizmetkarê gel û welat

Qazî Mihemed

Piştî ko Qazî Mihemed dawî li nivîsandina wesyetnameyê anî, ji dadger re got: Dixwazî ji te re bixwînim?!

Dadger got: Ne hewce ye.

Qazî Mihemed got: Baş e, lê belê ji ber di şer'ê îslamê de bidarvekirin napesend e, ko hunê min bikujin, min gullebaran bikin. Lê belê dadger ev daxwaza wî qebûl nekir, ji ber biryara dadgehê xeniqandina bi werîsî bû.

Ca Qazî Mihemed got: Ezê nimêjê bixwînim û destûratên beriya mirinê bikim. Rê dayê .. beriya biçê ber werîsê sêdarê, rûyê xwe da Qîbleyê û herdu destên xwe bilind kirin û ji Xwedê hêvî kir û bi dengê bilind got: Xwedêwo, tu şahid î ko min ji bo xizmeta gel ti xemsarî û kêmanî nekiriye. Xwedêwo, tu şahid î ko her tiştê ji destê min hatibe, min di riya te de û ji bo razîkirina te kiriye. Xwedêwo, ji bo xatirê xwe, toleya mezlûman li dinê û li axîretê jî ji zaliman hilde, ko dizinim her welê ye jî. Ey Xwedayê ko haya te ji her tiştî heye, tev gelên bindest û gelê kurd jî, ji bin destê van zaliman rizgar bike.

Piştî Kiyomers dibêje: Ev rêwresm û hêvîkirinên ji Xwedê, nêzî bîst deqîqeyan berdewam bûn, herweha peyvên ko Qazî Mihemed bi kurdî digot, min wateya wan ya bi farsî ji meleyê kurdê ko li wir bû, dipirsî.

Piştî van rêwresman, Qazî Mihemed bir ber werîsê sêdarê û bi dar ve kir. Bêtirî du deqîqeyan dirêj nekir ko Qazî Mihemed canê xwe da. Seet jî bûbû çarî piştî nîva şevê.

Ca îşaretî kamyona ko Mihemed Hisên Seyfî Qazî yê wezîrê ceng yê komara Kurdistan tê de bû kir, da ko ew jî bête meydanê. Seyfî jî anîn wê odeyê, dema ko dadger û mele û serokê tendirustiyê dît, di cih de zanibû ko karesat çî ye, lê belê qet aloz nebû û nehate guhertin.

Dadger cezayê dadgehê xwend, jê re got ko ew dikare wesyetnameya xwe binivîsîne, wî jî cihê xwe yê li pişt maseyê girt û hemû wesyetnameya xwe di deh rûpelan de nivîsand, heta wê demê jî, nêzîk bû berbeyan dihat. Gava ko

ew ber bi meydanê ve bir, bi zimanê kurdî dest bi hildana paroleyên şoreşgerî kir û bi mist û lingên xwe kete lêxistina ser û guhên efser û serbazan. Li her serbazê dixist, radixist erdê, qêriyên Seyfî Qazî, mîna qêriyên şêr bûn. Hemû xelkê Çwarçira û dordorên wê, ji xew şiyar kir, bi lêxistina her kesekî re ko destê wî digihiştê, weke şêr diqêriya, digot: Bijî Qazî Mihemed, bijî kurd, bijî serxwebûna gelê kurd, em dimirin, lê belê gelê kurd ti carî namire, hun xeyal dikin.

Ji ber ko dengê Mihemed Hisên Xan Seyfî Qazî dengekî mezin bû û bi xwe jî pir bi heybet û netirs bû, heta ew gihande ber sêdarê, bi mist û lîngan, hin kes li erdê xistibûn, pir kes ji dengê wî ji xew rabûn, lê belê ji ber ko her ji êvarê ve rewşa awarte û qedexeya hatinçûyînê hatibû ragihandin, kes nediwêriyabû ji malê derbikeve.

Ew bi dar ve kir, lê belê piştî du deîqîqeyan werîsê sêdarê qetiya û bi erdê ket, dubare ew rakir û hê jî diqêriya. Ca bir ber sêdara sêyemîn ya ko ji Sedrî Qazî re hatibû amadekirin û dubare bi dar ve kir, wî çaxî seet bûbû pêncê sibê û dinya yekcarî rona bûbû.

Dor giha Ebulqasim Sedrî Qazî, lê belê ji ber ko bêtirî seetekê di kamyonê de û çav li rê mabû, gêj û hêr bûbû, herweha ji ber ko ew qasî ji cihê bidarvekirinê jî ne dûr bû, hinekî fêm kiribû ka karesat çi ye!. Dema ko ew daxist û xist odayê de û dadger û mele û em dîtin, di cih de dest bi hêvîkirinê kir û got: Axir ti sûçên min nîne, hêvî dikim min bişînin Tehranê ji bo ko karê min hîn bêtir zelal bibe.

Meleyaê Mehabdî jê re got: Fihêti ye, wa meke, ev qas hêvî meke, bi mêranî wek yê din be, cezayê dadgehê ye û divê bête pêkanîn, ca çima bi mêranî nemirî?, merdane jiyayî û merdane jî bimire, tu çima dilê dujminan bi xwe xweş dikî?! evana, dujminkarane we bi dar ve dikin. Van gotinên mele pir bandor lî wî kir, lewra jî rûnişt û dest bi nivîsandina wesyetnameyê kir.

Tiştê balkêş ew e ko efser Kiyomers Salih qala naveroka wesyetnameyên Sedr û Seyfî Qazî nekiriye, meger ko derfet

ji dilsoz û hogirên dîroka kurd re çê bibe ko di arşîvnameya artêşa Îranê de, teksta wan wesyetnameyan jî bibînin û ji nû ve zindî bikin.

Kiyomers Salih piştê dinivîsîne: Dema ko dawî li wesyetnameya xwe anî, ber bi meydana bidarvekirinê ve bir, dema ko laşeyên Qazî Mihemed û Seyfî Qazî dîtin, rewşa wî aloz bû û haya wî ji xwe nema, nidikaribû xwe li ser lingan bigire, naçar û her çawa be srebazan weris xiste stoyê wî û ew jî bi dar ve kir û dawî li karesata bidarvekirina hersê serdarên kurd hat.

Piştî bidarvekirina wan, otomobîla ko em ji Tehranê anîbûn, amade bû, hinekî dûrtirî meydana Çwarçira rawestiya bû, beriya wê hingê tiştên me di otomobîlê de hatibûn barkirin, bi lez grûpa dubare dadgehîkirinê û ez û hin serbaz swarî wê otobosê bûn û me ber bi Miyanduwan û Tewrêzê ve da rê, seet dehê sibê em gihîştin Miyanduwanê.

Min qed bawer nedikir ko berpîrsiyar û rêberên kurd ev qasî bi cerg û egîd in, heta niha jî dengê Qazî Mihemed ko digot: Xwedêwo, toleya mezlûman ji zaliman hilde, yan jî qêriya Seyfî Qazî ko hemû meydan û derdorên wê tijî kiribû û mist û pê nî li efser û serbazan dixistin, li ber çavê min û di guhê min de ne.

Min karibû her ji dûr ve hin wêneyên wî bigirim, nediwêriyam nêzî wî bibim û piştî bidarvekirina wan jî her ji dûr ve û bi hilêxistî min wêneyên wan girtin. Min welê didît ko diayên Qazî Mihemed dê qebûl bibin, lê belê nizamî kengê û çawa jî.

Hemû ev nivîsa we li jor xwendî, di hejmara 61-ê ya (Mahname)-ya artêşê ya 1325 - 1946 de bi vî awayî hatiye nivîsandin û çapkirin jî. Divê behsa wê yekê jî bikim ko di wesyetnameyê de pir paragraf û hevok hatine rakirin û piştrast im ev jî bi zanûbûn hatiye kirin, bi taybetî jî di wê beşê de ya ko şîretî gelê kurd dike, lê belê di wê belavokê de ya ko bi navê Wêjename bi taybetî û bi awakî nepenî ji efserên artêşê û cihên taybet re dihate çapkirin, tevî ko ew jî

hatiye sansorkirin, lê belê kêmîrî cihekî wê hatiye rakirin û dadgehîkirina hersê qazîyan bi dirustî tê de hatiye nivîsandin.

Di hejmareke piştî ya wê kovarê de efser Kiyomers Salih dibêje: Bi behaneya ko li dijî ewlekariyê ye, rê nehate dayîn Wêjenameya min jî bête weşandin. Herweha di dawîya nivîsa xwe de dibêje: Qazî Mihemed ji mele re got: Sibe vê wesyetnameyê û şîretên min jî bide xelkê bajarê Mehabdê. Qazî Mihemed şîretên xwe dane mele, lê belê piştî bidarvekirina Qazîyan, dadger nivîsa Qazî Mihemed ji meleyê kurd stand û da min û got: Ev dê paşerojê bibe fîtne, min jî welê di Wêjenameya xwe de weşand, lê belê piştî piştîgirî nedan weşandina wê.

Herweha divê wê yekê jî bibêjim ko wesyetnameya malbatî, wesyetname û raspêriyên destxetî yên Qazî Mihemed yên ji gelê kurd re, herdu jî di Namexaneyê Arteşa Îranê de, angû li (Bayeganî Nigarxenyî Milliyê Stadê Artêş), tevî hemû hejmarên Mahnameyê û Wêjenameya (Tac Kiyani) jî hatine parastin.

Ji bilî vana, tev belgenamêyan dadgehîkirina efser û mezinên serhildan û şoreşên seranserî Îranê, wek minak, hemû naveroka dadgehîkirina efserên Xurasanê û Azerbêcanê û Qezwînê û Şîrazê û Tehranê û Esfehanê û dadgehîkirina efserên Tûde û serhildana artêşa şahensahî û hêza esmanî û Eniya Gelêrî û alîdarên Dr. Museddeq û Sureyya ya jina Şah û Erdeşêrê kevne zavayê Şahê Îranê re, di wê Namexaneyê de, wek xwe hatine parastin.

Çavkanî:

- Wêjename (Tac Kiyani) Wêjeya Femandariya Artêşê.
- Kovara (Mahname) ya Artêşa Îranê.

نه‌نجومه‌نی حکومه‌تی کوردستان

راگه یانندی کۆمار

قازی محمەد له گۆردەبانی جوارچرادا له رۆژی ٢ی رتبه‌ندان ١٣٢٤
(٢٢ی کانوون ٢ ١٩٤٦)، بارزانی له پيشه‌وهی قازی له خواره‌وه

پيشه‌وا فازی محمد

سروک کوماری کوردستان پيشهرا قازی محمددر ژده رالی
کوماری کوردستان: ستهفا بارزانی

وهرنه‌گرت. هه‌روه‌ها له‌ گۆتایی نووسینه‌که‌یدا ده‌لی: قازی محهم‌د به‌ مه‌لاکه‌ی گوت:

به‌یانی نه‌ و هه‌سیه‌تنامه و ئامۆزگاریانه‌م بده به‌ خه‌لکی مه‌باد.

قازی محهم‌د ئامۆزگارییه‌کانی دا به‌ مه‌لاکه، به‌لام دوا به‌دوای به‌داره‌وه‌کردنی قازییه‌کان، دادستان نووسراوه‌که‌ی قازی محهم‌دی له‌ مه‌لا کورده‌که سه‌نده‌وه و دای به‌ من و گوتی: نه‌مه له‌ دوا روژدا ده‌بیته‌ فیتنه. منیش وا له‌ وێژنه‌نامه‌که‌دا چاپم کرد، به‌لام دواتر یشگری له‌ بلا و بوونه‌وه‌ی نه‌کرا.

پێویسته‌ ئامازه به‌ودیش بده‌م که هه‌سیه‌تنامه‌ی خانه‌واده‌یی و هه‌سیه‌تنامه و راسپارده‌کانی ده‌ستخه‌تی قازی محهم‌د بو گه‌لی کورد، هه‌ردووکیان له‌ نامه‌خانه‌ی ئهرته‌شی ئیراندا پارێزران، واته له‌ (بایه‌گانی نگارخانه‌ی ملی ستادی ئهرته‌ش) دا، له‌ گه‌ل هه‌موو ژماره‌کانی نه‌و (ماه‌نامه) یه و وێژنه‌نامه‌ی (تاج کیانی) دا. جگه له‌مانه ته‌واوی به‌لگه‌نامه‌ی دادگه‌کانی ئه‌فسه‌ر و سه‌رانی راپه‌رین و شوێشه‌کانی سه‌رتاسه‌ری ئیران، بو نمونه ته‌واوی نیوه‌رۆکی دادگه‌ییکردنی ئه‌فسه‌رانی خوراسان و نازه‌ربایجان و قه‌زوین و شیراز و تاران و ئه‌سفه‌هان و دادگه‌ییکردنی ئه‌فسه‌ره تووده‌یه‌یه‌کان و راپه‌رینی ئهرته‌شی شاهنشاهی و نیروی هه‌وایی و جبه‌به‌ی ملی و لایه‌نگرانی دکتۆر موسه‌دییق و سوپه‌یه‌ییای ژنی شا له‌ گه‌ل ئه‌رده‌شیری زاهیدی گۆنه زاوای شای ئیران، له‌و نامه‌خانه‌یه‌دا وه‌ك خۆیان پارێزران.

سه‌رچاوه:

- وێژنه‌نامه (تاج کیانی) وێژه‌ی فه‌رمانداری سوپا

- گۆفاری (مه‌هنامه‌ی سوپای ئیران

قمت یاوه‌رم نهده‌کرد که به‌رپرس و ریبه‌رانی کورد نه‌ودنده به‌چهرگ و به‌غیرمت و ره‌شید بن، تا نیستاش دهنگی قازی محهمه‌د که دیگوت: خودایه‌جه‌زای مه‌زلوومان له‌زآلمان و مربرگروه، یاخود نه‌عهرته‌ی سه‌یضی قازی که ته‌واوی نه‌و مه‌یدانه و ده‌وروبه‌ری پر کردبوو و زله و پیلاقه‌ی له‌نه‌فسه‌ر و سه‌ریازان ده‌دا، له‌به‌ر چاو و له‌گویم‌دایه.

هر له‌دووررا توانیم چهند وینه‌یه‌کی لی بگرم و نهم ویرا لی نزیك بکه‌ومه‌وه، دواى له‌سیداره‌دانیشیان هر له‌دووره‌وه وینه‌م به‌ه‌لواسراوی لی گرتن، پیم وابوو دووعاکانی قازی محهمه‌د قه‌بول ده‌بن، به‌لام نازانم که‌ی و چۆن!؟

هه‌موو نه‌و نووسبنه‌ی سه‌روه که له‌به‌ر ده‌ستتان‌دایه، له‌ژماره (٦١) ی (ماهنامه) ی نه‌رت‌ه‌ش، سالی (١٩٤٧) دا، به‌و شیویه نووسراوه و چاپ کراوه. ده‌بی نامازه به‌وه‌ش بکه‌م که له‌وه‌سیه‌تنامه‌که‌دا زۆر په‌ره‌گراف و رسته سراونه‌ته‌وه که دننیم ئه‌مه به‌نه‌نقه‌ست کراوه، به‌تایبه‌ت له‌و به‌شه‌ی که نامۆزگاری میله‌تی کورد ده‌کات، به‌لام له‌و بلاوکراومیه‌ی که به‌ناوی ویزه‌نامه به‌تایبه‌ت و به‌شیوه‌ی نه‌ینی بو نه‌فسه‌رانی نه‌رت‌ه‌ش و شوینی تایبه‌ت چاپ ده‌کرا که‌چی هه‌ندى جیگه‌ی سانسۆر کراوه، به‌لام که‌متر شوینیکی لادراوه و دادگاییکردنی هر سى قازیبه‌کانی به‌ته‌واوته‌ی تیدا نووسراوه.

له‌ژماره‌یه‌کی دواتری نه‌و گو‌فارد‌دا، سه‌روان کیۆمه‌رس سالح ده‌لی: به‌به‌هانه‌ی دژی ئه‌منیه‌ت‌بوونی من ویزه‌نامه‌که‌شم نیزنی بلاوکردنه‌وه‌ی

پیاوانه نه مری، مهردانه ژیاوی و مهردانهش بمره، بو دلی دوژمن به خوت
خوش دهکهی، نهوانه دوژمنکارانه نیوه له دار ددهدن.

نهو قسانهی مهلا زور کار لی کرد، بویه دانیشته و دهستی کرد به نووسینی
وهسیه تنامه، به لام نهوهی حیگی سهرنجه، سهروان کیومهرس سالح باسی
ناوهرۆکی وهسیه تنامهی سهدر و سهیفی قازی نهکردوو، مهگهر دلسوژان و
هوگرانی میژووی کورد له نیو ئه رشیفخانهی ئه رتهشی ئیراندا ههلی نهوهیان
وهدهست بکهوئ ددقی نهو وهسیه تنامانهش بدوژنهوه و ساخی بکهنهوه.

دواتر کیومهرس سالح دهنووسی:

که وهسیه تنامه کهی تهواو کرد، به رهو مهیدانی له سیداره دانیان برد، کاتیک
چاوی به تهرمی قازی محهمهد و سهیفی قازی کهوت، حالی تیک چوو،
بوورایهوه، نهیتوانی خوئی به پیوه بگری، ناچار ههر بهو حالهوه به باوشی
سهربازانهوه پهتیا ن له ملی کرد، نهویش له دار درا و کارساتی له سیداره دانی
ههرسی سهرداری کورد، کوتایی هات.

دوای له سیداره دانیان، نهو ئوتۆمبیلهی که نیهمی له تارانوه هینابوو، ناماده
بوو، ههندیگ دوورتر له مهیدانی چوارچرا وهستا بوو، پیشتر شتومهکی نیمه
له ناو ئوتۆمبیله که بار کرابوو، به پهله ههینهتی دووباره پیاچوونهوه و
دادگه ییکردن و من و چهند سهربازیک سواری ئوتۆبۆسه که بووین و به رهو
میاندواو و تهوڕیز وهری کهوتین، کاترمیر (۱۰) ی سهرله بهیانی گهیشته
میاندواو.

کەسێکی بە مست و پێلاقە خست، زۆر کەس لە دەنگی ئەو لە خەو راپەڕین، بەلام چونکە هەر لە ئیوارپۆه باری ناناسایی و قەدەغەیی هاتوچۆ راگەیهنرا بوو، کەس زاتی لە مال و دەدرکەوتنی نەکرد.

کە بە دارهوهیان کرد، دواى دوو دەقیقە پەتی سێداره پچرا و کەوتە خوارهوه، دووباره بەرزیان کردهوه و هیشتا نەعرهتەى دەگیشا، ئینجا بردیانە بن داری سێیەم کە بۆ سەدری قازی نامادە کرا بوو، دووباره هەئیانواسییهوه، سەعات بوو بە پینجی بەیانی، دنیا تەواو رووناک ببوو.

نۆرە گەیشت بە ئەبولقاسم سەدری قازی، بەلام لە بەر ئەوێ زیاتر لە چەند کاتژمێرێک بوو لە نیو کامیۆنەکەدا لە چاودروانیدا ماوووهوه، گێژ و وێژ ببوو. هەر وهه، چونکە ئەوهەندە لە شوینی لەسێدارەدانەگەش دوور نەبوو، دەبێ گۆیشی لە نەعرهتەکانی سەیفی قازی بوو بێت، بۆیه تا رادهیهک تیگەیشتبوو کە کارەسات جییه.

کاتێک دایان بەزاند و هاتە ژوورەکەوه، دادستان و مەلا و ئیمەیی بینی، دەستی کرد بە پارانهوه و گوتی:

ئاخر من هیچ گوناھێکم نەکردوو، تکا دەکەم بمنیڕن بۆ تاران با کاری من باشتر روون ببێتەوه.

ئاخوند، یا مەلای مەهابادی پێی گوت:

عەیبە، وا مەکە، مەپارێوه، پیاوانە وهکوو ئەوانی دیکە بە، تازە پارانهوه هیچ دەردیکت دەرمان ناکا. حوکمی دادگایە و دەبێ جیبەجێ بکری، جا بۆچی

له دواى نهم مهراسيمانه، قازى محهمهديان برده ژير پهتى سىداره و له داريان دا، زياتر له دوو دهقيقهى نهكيشا كه قازى محهمه د گياني سپارد، كاتزميريش ببوو به (٤) ي نيوه شهو.

نينجا نامازهيان بهو كاميونه كرد كه محهمه د حوسين سهيلى قازى، وهزيرى جهنگى كوومارى كوردستاني تيدا بوو بيته مهيدان، سهيلى قازيشيان هيئايه ژوورهكهوه، كه چاوى به دادستان و مهلا و سهروكى بههدارى كهوت، يهكسهر زانى كارسات چييه، بهلام هيچ تيك نهچوو، نهگورا و نه شيوا، دادستان حوكمى دادگاي خويندوه، پيى گوت كه دهنوانى وهسيه تنامهيكه بو خوى بنووسى، نهويش چوو پشتي ميزهكه و تهواوى وهسيه تنامهيكه خوى له (١٠) لاپهردا نووسى، كه تا نهو كاته، خهريك بوو بهياني دادههات، كاتيك بهرهو مهيدانيان برد و ههر كه چاوى به قازى محهمه د كهوت، كهوا له دوورهوه له دار دراوه و لاشهكهى به ههواوهيه، يهكسهر دهستى كرد به دروشمى شوږشگيرانه به زمانى كوردى و به مست و پيلاقه كهوته سهر و گيلاك و گياني نهفسهر و سهريازهكان، ليدانى بهر ههر سهريازيك دهكهوت، دهپخست، نهعرهتهى سهيلى قازى وهك نهپاندنى شير وابوو. تهواوى خهلكى دهووبهر و نزيك و چوارچراى له خهو راپهپراند، له گهل ليدانى ههر كهسيك كه دهستى پيرا گهپشت، وهك شير دهينهپراند، دديگوت:

بزي قازى محهمه د، بزي كورد، بزي نىستقلالى ميللهتى كورد، نيمه دهمرين، بهلام كورد ههرگيز نامرى، خهياتان خاوه.

له بهر نهوهى دهنگى محهمه د حوسين خان سهيلى قازى خوى گهوره بوو و خويشى زور به ههيهت و نهترس بوو، تا گهيانديانه ژير سىداره چند

باشه به لām له بهرئه وهی له شهرعی نیسلامدا له داردان کارئیکی ناپه سهنده،
که دهمکوژن، تیربارانم بکهن.

به لām دادستان نهو داواکارییهی لئ قبول نه کرد، چونکه برپاری دادگه،
خنکاندنی به پهت بوو.

ئینجا قازی محهمهد گوتی:

نوئژ دهکهه و دستووراتی بهر له مردن جیبه جی دهکهه.

ئیزنیان پی دا .. بهرله وهی بچیته ژیر پهتی سیداره، رووی له قیبله کرد و
ههردوو دهستی بهرز کردوه و له خوا پاراپه وه، به دهنگیکی بهرز گوتی:

خودایه، تۆ خۆت شاهیدی که من له خزمهت بهو میلله ته دا هیچ خۆم
نه بواردوو و که موکوریم نه کردوو، خودایه تۆ شاهیدی که من ههه چیه که
له دست هاتبی له ریگای تۆدا و له پیناوی رازیبوونی تۆدا، کردوو مه،
خودایه به گه ورهیی خۆت تۆلهی مهزلوومان له زالمان لهو دنیا به و له
قیامه ته دا بستینه وه، که دزمانم ههه وایه، نهی خودای ناگادار له هه موو
شتیک، هه موو میلله تانی ژیر چه پۆک و میلله تی کورد له ژیر چنگی نهو
زالمانه رزگار بکه.

دواتر کیۆمه رس دهلی:

نهم ریۆمه رسم و له خوا پارانه وهیش نزیکه ی (۲۰) دهقیقه ی کیشا، ههروهها
نهو وشانهی که قازی محهمهد به کوردی دهیگوتن، واتا فارسیه کهیم له مهلا
کوردکه که له وی ناماده بوو، دهپرسی.

هی خۆتان بئ، ئەو کاتە هەموو شتیکیان هەیه، هەم مال، هەم سەرودت، هەم دەولەت و ئابرو و نیشتمانیشتان دەبئ.

۱۰ - من پێم وانیە حەقی خودا نەبئ، حەقی دیکەم لە سەر بئ، بەلام ئەگەر کەسێک لای وا بوو، لە کەم تا زۆر شتیکی لای منە، سەرودتی زۆرم جئ هێشتوو، با بجئ لە واریسانم داوا بکا و وەری بگریتهوه.

تا ئێوه یەکتەر نەگرن، سەرناکهون، زولم و زۆر لە یەك مهكەن، چونکه خوا زۆر زوو زالم له بهین دەبا و نابوودی ددکا، ئەوه بەلئینی خواوندە بئ کەم و زیاد، زالم ددرووخئ و نابوود دەبئ، خوا تۆلەئ زولمی لئ ددکاتهوه. هیوادارم ئەوانه له گوئ بگرن و خوا سەرکهوتووتان بکات به سەر دوژمناندا، وهك سهعدی فەرمووویهتی:

مراد ما نصیحت بود و گفتیم

حوالت باخدا کردیم و رفتیم

خزمهتگوزاری گهل و نیشتمان

قازی محمەد

دوای تەواوبوونی قازی محمەد لە نووسینەوهی وسپه‌تنامه‌که‌ی، به دادستانی گوت:

حهز ددکه‌ی گوئ بگره بوئ بخوینمه‌ود؟

دادستان گوتی:

پئویست ناکات.

قازی محمەد گوتی:

۳- خویندن و زانست و پلەى زانیاریتان بەرنە سەردووە، بۆ ئەودى كەمتر فریوى دوژمنان بخۆن.

۴- باوەر بە دوژمنان مەكەن، بە تايبەت بە دوژمنى عەجەم، چونكە بە چەند هۆ و رینگاوە عەجەم دوژمنى ئیوهیە، دوژمنى گەل و نیشتمان و نایینتانه. میژوو سەلماندووویەتى كە بەردەوام لە كورد بە بەهانهیە و بە كەمترین تاوان دەتانكوژى و لە هیچ تاوانىك بەرانبەر بە كورد دەست ناگىریتەو.

۵- بۆ چەند روژىك ژيانى بى قىمەتى ئەم دنیاىە خۆتان مەفرۆشن بە دوژمن، چونكە دوژمن دوژمنە و جىگەى هیچ باوەرپىكردنىك نییە.

۶- خیانەت بە یەكترى مەكەن، نە خیانەتى سیاسى و نە گيانى و مالى و نامووسى، چونكە خیانەتكار لای خودا و مرووف سووك و تاوانبارە، خیانەت بە رووى خیانەتكاردا دەگەریتەو.

۷- ئەگەر یەكىك لە ئیوه توانى كاردگانى ئیوه بە بى خیانەتكردن ئەنجام بەدا، هاوكارى بكەن، نەوەك لە پیناوى چاوچنۆكى و بەخیلیدا دژى بوەستن، یان خوا ئەكا لە سەرى ببن بە جاسووسى بىگانه.

۸- ئەو شوینانەى لە وەسیتنامەكەدا نووسىومە بۆ مرگەوت و نەخۆشخانە و قوتابخانە، ئیوه هەمووتان داواى بكەن تا ددكرى و سوودیان لى و مردەگىرى.

۹- ئیوه لە خەبات و هەول و تىكووشان مەوەستن، تا وەك هەموو گەلانى دىكە لە ژىر چەپۆكى دوژمنان رزگارتان دەبى، مالى دنیا هیچ نییە، ئەگەر ولاتىكو هەبى، سەربەستىەكو هەبى، مال و خاك و نیشتمانەكو

راندودهوستام، بۆيه نابی له گهل يهكتردا چاوجنوك بن، نهوانه‌ی فه‌رمانی ئيمه‌يان به‌جی نه‌ده‌گه‌ياند، نه‌ك هه‌ر فه‌رمان جيبه‌جی نه‌کردن، به‌لكو به‌ ته‌واوی دوژمنايه‌تيان ده‌كردين، له‌ به‌ر نه‌وه‌ی خو‌مان به‌ خزمه‌تكارى خه‌لكى خو‌مان ده‌زانی، ئیستا نه‌وان له‌ نیو مال و مندالی خو‌يان، له‌ شیرين خه‌ودان، به‌لام ئيمه به‌ ناوی خزمه‌ت‌كردن به‌ ميله‌ت، وا له‌ ژیر دارى سیداره‌داين و خه‌ريكه‌م دوایين ساته‌كانی ژيانم به‌م وه‌سيه‌تنامه‌يه‌ ته‌واو ده‌كه‌م، جا نه‌گه‌ر منیش به‌رپرسياره‌تیی گه‌وره‌م له‌ سه‌ر شان نه‌بووايه. ئیستا منیش وه‌ك ئیوه له‌ ناو خاوخیزان و له‌ مالی خو‌م له‌ شیرين خه‌ودا ده‌بووم. نه‌ودى كه‌ ناموژگاريتان بو‌ دواى خو‌م ده‌كه‌م، نه‌مه‌ش يه‌كینه‌ له‌و به‌رپرسياريه‌تيانه‌ی كه‌ له‌ سه‌ر شانمه، دلنيام نه‌گه‌ر كه‌سيكى ديكه‌ له‌ ئیوه، به‌رپرسياريه‌تیه‌كانی منى وه‌ نه‌ستوى خو‌ی گرتبا، ئیستا نه‌و له‌ شوینی من له‌ ژیر سیداره‌ ده‌بوو، وا من به‌ مه‌به‌ستى ره‌زايه‌تیی خودا و به‌ پئی به‌رپرسياريه‌تیی سه‌ر شانم، وه‌كوو كوردیكى خزمه‌تكارى گه‌ل و له‌ ريگای كارى چاكدا (امر بالمعروف) نه‌و چه‌ند ناموژگاريه‌م كردن كه‌ هیوادارم له‌مه‌ودوا عیبه‌رت وه‌رېگرن و به‌ ته‌واوی گوئى له‌ ناموژگاريه‌كانم بگرن، به‌ هیواى خوای گه‌وره‌ به‌ سه‌ر دوژمنانتاندا سه‌ر كه‌ون.

١- باوهرتان به‌ خودا و (ماجاء من عندالله) و به‌رستنى خودا و پيغه‌مبه‌ر (د.خ) و به‌جیگه‌ياندننى نه‌ركى نايینی پته‌و بی.

٢- يه‌كیتی و ته‌بايى له‌ نیوان خو‌تاندا بپاریزن، كارى نه‌شیاو له‌ به‌رانبه‌ر يه‌كتردا مه‌كه‌ن و چاوجنوك مه‌بن، به‌ تايبه‌ت له‌ به‌رپرسياريه‌تی و خزمه‌ت‌كردندا.

دئنیام زۆر له وانهی له دوای ئیّمهش دهکهونه داوی فر و فیلی عهجهمان، له ئیّمهش زانتر و لیهاوتوتر دهبن، بهلام هیوادارم کوشتنی ئیّمه ببیته په‌ند و عیبهت بۆ دئسۆزانی گه‌لی کورد. وه‌سیه‌تیکی دیکه بۆ ئیوه نه‌وهی که له خوای گه‌وره داوا بکه‌ن، هه‌ر چیه‌کتان بۆ سه‌رفرازیی ئه‌و گه‌له کرد، کۆمه‌کتان له ئه‌و بۆ بێ، دئنیام خوای گه‌وره سه‌رتان ده‌خا و کۆمه‌کتان ده‌کا. ره‌نگه‌ بلێین ئه‌ی بۆ من سه‌رنه‌که‌وتم، له وه‌لامدا ده‌ئیم: به‌و خوايه من سه‌رکه‌وتووم، چ نیعمه‌تیک و چ سه‌رکه‌وتنیک له‌ود گه‌وره‌تره که ئیستا وا من له ریگه‌ی گه‌ل و میلله‌ت و ولاته‌که‌مدا، سه‌ر و مال و گیانم له پیناوی ئه‌ودا داددئیم، باوهر بکه‌ن من خۆم له دلمه‌ود ئارزووم بوو، نه‌گه‌ر مرده به مه‌رگیک بمرم که له حزووری خوا و ره‌سوولی خوا و گه‌ل و میلله‌ته‌که‌مدا، روو سوور به‌، بۆ من ئه‌و مه‌رگه سه‌رکه‌وتنه.

خۆشه‌ویسته‌کانم کوردستان مالی هه‌موو کوردیکه، هه‌ر ودکوو له ماله‌وه‌دا ئەندامانی ئه‌و ماله هه‌ر که‌س له هه‌ر جوهره کار و کردوویه‌کدا ده‌یزانی، ئه‌و کاره‌ی پێ ده‌سپێرن، ئیتر که‌س مافی چاوچنۆکی پێ نییه، کوردستانیش هه‌ر ئه‌و ماله‌یه، نه‌گه‌ر زانیان که‌سیک له ئەندامانی ئه‌و ماله کاریکه له ده‌ست دێ، لێی گه‌رین با بیکا. ئیتر نابێ به‌رد بخره‌نه سه‌ر ریی و نابێ به‌وه دلگیرین که یه‌کیک له ئیوه به‌رپرسیاریه‌تی گه‌وره‌ی به‌ ده‌سته‌وه‌یه، نه‌گه‌ر کاری گه‌ورد که‌وتۆته سه‌ر شانی که‌سیک و به‌رپوه‌ی ده‌با، دیاره لێی ده‌زانی و به‌رپرسیاریه‌تی گه‌ورتریش له به‌رانبه‌ر ئه‌و نه‌رکه‌دا هه‌یه.

دئنیابه برا کورده‌که‌ت هه‌ر چاکتره، دوژمن کینه‌ی له دله و نه‌گه‌ر من به‌رپرسیاریه‌تی گه‌وره‌م له سه‌ر شانی نه‌بوايه، ئیستا له ژێرداری سێداره‌دا

حیلە گرتووویانن و کوشتووویانن، چونکە لە مەیدانی نەبەردیدا پێیان
نەووەستان و نەیان توانیوە لە بەرانبەریاندا رابووەستن، ناچار بە درۆ و فر و
فیل ھەلیان خەلەتاندوون، کوشتویانن.

من ئەوانم ھەر ھەموویان لە بیر بوو، قەتیش باومرەم بە عەجەمان
نەکردوو، بەلام عەجەم لە پێش گەرانبەوویان بۆ نێرە چەندین جار وەلام و
راسپاردەیان بە نامە و بە نارەنی کەسی ناوداری کورد و فارس بە دانێ بەلێن
و پەیمانی یەكجاری زۆر و بۆردووە کە دەولەتی عەجەم و شا خۆی نیەتی
خیریان ھەبە و نامادە نین تەنانەت دلۆپیک خۆین لە کوردستان بڕۆی.

ئێستا ئێوە ئەنجامی بەلێنەکانیان بە چاوی خۆتان دەبینن، ئەگەر سەرانی
ھۆز و عەشیرەتە کوردەکانمان خیانەتیان نەکردبا و خۆیان بە حکوومەتی
عەجەم نەفرۆشتبا، ئێمە و ئێوە و کۆماردەگەمان، وای بە سەردا نەدەھات.

نامۆزگاری و دەسیەتم ئەوێ: با منداڵەکانتان بخوینن، چونکە ئێمە
میللەتی کورد ھێچمان لە میللەتانی دیکە گەمتر نییە، ئیلا خۆیندن نەبێ،
بخوینن بۆ ئەوێ لە کاروانی گەلان دوا نەکەن، ھەر خۆیندن چەکی
کوشندە دۆزمنە.

دنیای بن ئەگەر تەبایی و یەگرتن و خۆیندەواریتان باش بێ، زۆر باشیش بە
سەر دۆزمنانتان سەر دەگەون. ئێوە نابێ بە کوشتنی من و برا و نامۆزاکانم
چاوتان بترسێ، ھێشتا دەبێ زۆر کەسی دیکە وەکو ئێمە گیانیان لەو
ریگایەدا بەخت بکەن، تا دەگەنە ناوات و مەبەستان.

دنیام لە دوا ئێمەش زۆر کەسی دیکە ھەر بە فیل و دوورووویی لە بەین
دەبرین.

خواردوو و باوډرې پي هيناون، كه جي تا نيتاس به دريژاي ميژوو، كهس نهيديوه تاكو جاريكيش عهجهم به سويند و واده و نهو پهيمانانهي كه به سهراني كوردي داوه، وحقاي پي بكا و وادهكاني له گهل كورد به جي بگهپهني، هر هممووي درو و فر و فيل بووه، جا وا من وهكوو برايكي چووكهي نيوه، له ريگاي خوادا، بو خاتري خودا بيتان دهليم: يه كتر بگرن و قهت پشتي يه كتر بهرمهدهن، دنيا بن نهگر عهجهم ههنگويتان بداتي، دياره زدهري تي كرووه، به سويند و بهليني دروي عهجهم فريو مهخون، كه نهگر هزار جار ددست له قورناني پيروزيش بدا و بهلنيتان پي بدا، دنياين تهنيا مهبهستي فريوداني نيوده، تاوډكو فيلكتان لي بكا.

وا من له دوايين ساتهكاني زياندا به خاتري خوداي گوره ناموزگاريتان دهكم، بيتان دهليم و خوا بو خوي دهماني كه من نهوهي له دستم هات، به سهر و به گيان و تيكوشان، به ناموزگاري و رينويني و ريگهي راست نيشانداني نيود، دريغيم نهكرووه، نيتاس له و ساته دا و له و بارودوخه دا، ديسان بيتان رادهگهپه نم كه چير فريوي عهجهم نهخون و باوډر به سويند و دست له قورناندان و بهلن و سوزهكانيان مهكمن، چونكه عهجهم نه خوا دهناسن و نه باومريان به خوا و پيغهمبهر ههيه و نه باومريان به روي قيامت و حيساب و كيتاب ههيه، له لاي نهوان نيود هر له بهر نهوهي كه كوردن، با موسلمانيش بن، تاوانبار و مهككومن، بو وان دوژمنن، سهر و مال و گيانتان بو نهوان حه لاله و به غزاي دهمانن، بهلنم وانهوو من بروم و نيوه به دست نهو دوژمنه دلرسانهوه به جي بهيلم، زور جاريش بيرم له رابردوو و گوره پياوانمان كردوتهوه، كه عهجهم به فريو و سويند و درو و

هەر میلله تیک یه کیتی و ته بایی نه بی، هه رده م ژێردهستی دۆزمنانی دهبی، ئیوه گه لی کورد، هه یجتان له گه لانی سه ر ئه م گۆی زهویه که مه تر نییه، به لکوو له بیاوه تی و غیره ت و لیهاتووی، له زۆر له و گه لانه ی که رزگار بوون له پێشه تر. ئه و میلله تانه ی که له چنگی دۆزمنه زۆرداره کانیان رزگاریان بوو، وه ک ئیوه ن، به لام ئه وانه ی خۆیان رزگار کردووه، یه کیتیان له نێواندا هه بووه، با ئیوه م و ده کوو هه موو گه لانی رووی زهوی، چیه تر ژێرده ست نه بن، هه ر به یه کگرتن و هه سوودی به یه ک نه بردن و خۆنه فرۆشتن به دۆزمنان له دژی نه ته وه که مان ددوانن رزگار بن.

براکانه چیه تر فریوی دۆزمن مه خۆن. دۆزمنی کورد هه ر رهنگ و ده سه ت و قه ومیک بیته، هه ر دۆزمنه، بی رهحه، بی وێژدانه، روحم تان بی ناگا، به یه کترتان به گوشت ده دا، ته ماحو وه به رده نی، به درۆ و فر و فیل به گز یه کتر و ودا ده کا، له ناو هه موو دۆزمنه کانی گه لی کورد، دۆزمنی عه جه م له هه موویان زالمه تر و مه لعوونه تر و خاوه ناسه تر و بیبه زه یه تده، له هه یج تاوانیک به رانه به ر به گه لی کورد ده ست ناگێرێته وه، هه ر به دریزی میژوو له گه ل گه لی کورد، غه ره ز و کینه ی ریشه داری هه بووه و هه یه تی، ته ماشا که ن به روان ته واوی گوره بیاوانی گه له که تان، له سه مایل ناغای شاکه وه بگه ره، تا جه وه ره ناغای برای و هه مزه ناغای مه نگوڕ و چه نده ین مرۆقی دیکه، هه ر هه موویان به فریودان نارامیان کردنه وه و خه لکیان له پشت کردنه وه و ئینه جا زۆر نامه ردانه، کوشتیان، هه موو ئه وانه یان به سوینه د و قورنان فریو دان که گوایه عه جه م نیه تی خه یری له گه لیاندا هه یه و چاکه یان له گه لدا ده کات، به لام هه ر کوردی خۆش باومه رده و به سوینه د و سۆزی عه جه م فریوی

لیره‌دا کۆمه‌رس سالج ده‌لی:

قازی محهمه‌د به‌مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی هه‌موو ئیمه‌ له‌ قسه‌کانی تی بگه‌ین نه‌و
شانه‌ی به‌ فارسی به‌ مه‌لا ده‌گوت و پی گوت:

تۆ به‌ کوردی بیان نووسه

مه‌لا گوتی:

قوربان نازانم به‌ کوردی بنووسم.

قازی محهمه‌د تووره‌ بوو و گوتی:

ئه‌مه‌ش یه‌کیکی دیکه‌ له‌ به‌دبه‌خته‌کانی گه‌لی کورد.

له‌ درێژه‌ی ئەم باسه‌دا کیۆمه‌رس ده‌نووسی: ئینجا قازی محهمه‌د دووباره‌
خۆی ده‌ستی به‌ نووسینی و‌سیه‌تنامه‌که‌ی کرده‌وه. به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه
که‌ به‌ خه‌تیکی زۆر خۆش نووسیویه‌تی:

بسم الله الرحمن الرحيم

میلله‌تی رۆله‌ و برا عه‌زیزه‌کانم، برا به‌ش خوراوده‌کانم، میلله‌ته‌ زۆلم
لیکراوده‌که‌م، وام له‌ دوایین ساته‌کانی زیانمدا، چه‌ند نامۆزگاریه‌کتان ده‌که‌م،
وه‌رن به‌ خاتری خوا جیتر دوژمنایه‌تی یه‌کتر مه‌که‌ن، یه‌ک بگرن و پشتتان
وده‌یه‌کتری بدن، له‌ به‌راه‌هر دوژمنی زۆردار و زالم بوه‌ستن، خۆتان به‌
خۆراییی به‌ دوژمن مه‌فرۆشن، دوژمن هه‌ر ئه‌وه‌دنده‌ ئیوه‌ی ده‌وی، تا کاری
خۆی پیتان جیبه‌جی ددکات و قه‌ت به‌زیدی پیتاندا نایه‌، له‌ هه‌ر هه‌لیکدا
بی، قه‌ت لیتان نابووړی.

دوژمنانی گه‌لی کورد زۆرن، زالم، زۆردارن، بی به‌زه‌یین، ره‌مزی سه‌رکه‌وتنی
هه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک یه‌گگرتن و یه‌گبوونه، پشتگیری ته‌واوی میلله‌ته‌.

قازى محەمەد زۆر بە روونى ئەوەى دەيگوت پىي نووسى و گوتى: بنووسە
فلان زەوى و فلان جىگە و فلانە بۇ مرگەوت و قوتابخانە و نەخۇشخانە بى،
تا بۇ گەلى كورد و نەوى داھاتوو، سوودى لى وەربىگىرى. نامۆزگارىي
يەكگرتن و پىكەومەزيان و خۇشەويستى بۇ كورد كرد.

كاتىك وەسيەتنامەگەى بۇ بنەمالەى خۇى تەواو بوو دەستى بە نوپژگردن
كرد، تۆبە و لە خوا پارانەوہى بەجى گەياند، ئەم كارە نزيكەى دوو كاترمير
و نيوى خاياند، دادستان لە بەسەرچوونى ئەو ماودىيە دوور و دريژە زۆر
ناردحەت و نيگەران بوو، بە پەلەبوو بۇ گەرانەوہى تاران.

دواى ئەوہى قازى محەمەد وەسيتنامەگەى نووسى و نوپژ و لەخوا پارانەوہى
بەجى گەياند، داواى كرد كە ئيزنى بدرى چەند وەسيەت و نامۆزگارى بۇ
خەلكى كورد بنووسى. دادستان ئيزنى ئەوہى پى دا و داواى قەلەم و كاغەزى
كرد، بۇيان هيتا. ھەر بۇ ئەوہى دادستان سەرھەنگ نيكۆزاد و ھەموو
نامادەبووان گوپيان لى بى و حالى ببن، بە مەلای گوت:
ودرە بينووسە.

گوتى:

مەلا ھەرچى من پىت دەلئيم تۆ ھەر ئەوہ دەنووسى.

مەلا گوتى:

قوربان جى بنووسم، بزائەم ئەوہى جەنابت دەتەوى من بينووسم، بزائين
دادستان ئىجازەدى ئەوہت پى دەدا؟!!

قازى محەمەد توورە بوو و گوتى:

دادستان كئيه ئيزن بە من بدا، يان ئەدا داخۆ دەمەوى بلئيم جى؟!!

ئۆتۆمبىل گەيشتە پېش دەرگاي ئەو خانوودى مەيدانى چوارچرا، قازى
محەمەد پىرسىارى كرد:

بۇ دەبىي لىرە دابەزم؟!

ئەفسەر پىي گوت:

سەفەرەكەي تۆ لىرەوۋە بەردو تاران رىك دەخرى و چەند پىرسىارىكى لاوۋەكى
ماوۋە لىرە لىتان دەكرى.

قازى محەمەد دابەزى، كاتىك ھاتە ناو رارپودەكەوۋە، دىتى دادستان سەرھەنگ
نىكۆزاد و مەلەيكە كورددوۋارى و چەند سەربازىكى چەكدار، ھەروۋەھا
مىزىكى گەورە و قورنانىك كە لە سەر مىزەكە دائراوۋە، لە ژوورەكەن،
ھەروۋەھا سەرۆكى (بەھدارى) تەندروستى كە تازە لە تارانەوۋە بۇ مەھباد
ھاتبوو، لە وىن. لە ناو ژوورەكەدا يەكسەر تىگەيشت كە چوونى تاران درۆيە،
بە فرىو ھىناويانن بۇ چوارچرا.

دادستان سەرھەنگ نىكۆزاد دەستى بە خوئىندنەوۋەي حوكمى دادگا كرد و
قازى محەمەدى ھالى كرد كە دەبىي ھەر نىستاكە ئەو حوكمە جىبەجى
بكرى.

بە قازى محەمەدى گوت:

ئەگەر ۋەسىيەتىكتان ھەيە، بىكە، ياخود بىنووسە.

قازى محەمەد زۆر بە گورج و گۆلى چوۋە پىشت مىزەكە و دەستى بە
نووسىنى ۋەسىيەتنامەكە كرد، تا چەند لاپەرەيەكى نووسى، پاشان دياربوو
ماندوو بوو، بۆيە بە مەلەي مەھبادى گوت:

ۋەرە ئەوۋەي من دەيلىتم بىنووسە.

نا، پئیویست ناکات، بهرپرسانی پلهبهرز پاریدان داودته نهفسه‌ری بهرپرسی
نهو کاره بۆ خه‌رجیی نیوه، بۆیه پئیویست به‌وه ناکات نیوه پاره له گه‌ل
خۆتان بهینن.

به پئی بریار، هه‌ریه‌که له قازیه‌کان له گه‌ل ده کهس چه‌گداری چاودیر
سواری لۆرییه‌ک کران، به‌لام هه‌ر له نیواری نهو رۆژهوه فه‌رماندار
بارودۆخی نانسایی له شار راگه‌یانده‌بوو، هه‌ر جۆره له مال وهدمرکه‌وتنی‌ک
قه‌ده‌غه بوو، ته‌واوی ناو شار و ده‌ورو به‌ریش به نه‌فسه‌ر و سه‌رباز ته‌نرابوو،
له ماوی کاتر می‌ریکدا هه‌ریه‌که له قازیه‌کان به جیا له گه‌ل (۱۰) سه‌رباز
سواری ئۆتۆمبیلی کران، قازی محمه‌د له ناو یه‌که‌م ئۆتۆمبیلی و محمه‌د
حوسین سه‌یفی قازی له ئۆتۆمبیلی دووهم و نه‌بولقاسم سه‌دری قازی له
ئۆتۆمبیلی سێیه‌مدا، له نیو ماشیندا چاوه‌روانی ده‌ستور بوون که وه‌رێ
بکه‌ون، به‌لام له تارانه‌وه ده‌ستور درابوو گوايه بۆ ترساندن خه‌لکی کورد و
په‌ند و عیبه‌ت ودرگرتنیا، له مه‌یدانی چوارچرای ناو شاری مه‌هاباد، به
هۆی هه‌لۆاسین به داره‌وه له سنده‌ره بدرین.

فه‌رمانداری مه‌هاباد له کاتی هاتنی ده‌سته‌ی دادگه بۆ مه‌هاباد، نهو خانووه‌ی
که له مه‌یدانی چوارچرا بوو به دانیشتوانی چۆل کردبوو، نهو خانووه‌ی سێ
نهۆم بوو و هه‌ر سێ نهۆمه‌که‌ی پێ چۆل کردبوون، به به‌هانه‌ی نه‌وه‌ی گوايه
شه‌وه نه‌فسه‌ری چاودیری شار له وی ده‌بی. نهو خانووه‌ی سێ ددرگای هه‌بوو
یه‌کی‌ک له دمرگاگان بۆ مه‌یدان و یه‌کی‌ک بۆ حه‌وشه‌یه‌کی بچووک که هه‌ی
بوو. ده‌ستووری رۆیشتنی ئۆتۆمبیلی قازی محمه‌د به‌ره‌وه مه‌یدان درا، که

حوكمەكە، دەبىت دەستەى دادگە لەوى نامادە بن، ناچار ماينەوۋە تا لەسېدارەدانى قازىيەكان بەرپۈۋە بچى.

ھەر سى قازىيەكان لە دوای دادگەيىكردنەوۋە لە نىۋ پادگاندا لە ژوورېكدا دانرابوون، بەلام دەورادەورى ئەو خانوۋە بە جاودىر و چەكدار، جاودىرى دەگرا، نەبادا نىيەتيان بىت خۇيان رزگار بكن.

برپار درا يەكە يەكە لە ئۆتۆمبىل سوار بكرىن و ھەر ئۆتۆمبىلنىك (۱۰) سەربازى لە تەك سوار بى. پىيان گوتىن: ددتان نىرىن بۇ تاران. فەرماندارى مەھاباد دەستورى بە ئەفسەرىك دا كە: برۆ يەك يەكەيان بەننە بۇ مەيدانى چوارچرا.

كىۋمەرس سالىح دەنوسى:

مىنىش بۇ تەواوكردى راپۆرتەكەم، بۇ گۇفارەكەم چوومە بەندىخانە، كاتىك لە گەل ئەفسەرىكدا چووينە ناو بەندىخانەكەو، بىنيمان قازى محەمەد خەرىكى نويزگردن بوو، ئەفسەر ھەوالەكەى بە قازىيەكان راگەياند و پىي گوتىن: خۇتان كۆ كەنەو، دەنبردېنە تاران، ھەردوو سەدر و سەيفى قازى بە تايبەتى ئەبولقاسم زۆرى پىخۇش بوو، دواتر كە قازى محەمەد سلاوى نويزرى دايەو، بىنيمان كە ھاتنى نىمە و ئەو ھەوالە ھىچ كارى تى نەگردوو، بە پەلە جلوپەرگ و شتومەكى خۇيان كۆ كردهو و نامادە بوون.

گوتىان مادەم دەچىن بۇ تاران، نىزن بدەن ھەوال بە مائەوودمان بدەين با پوول و پارەيەكمان بۇ بەنن بۇ خەرجىي رىگا.

ئەفسەرەكە گوتى:

دوله‌رز و زۆر به‌په‌له به هۆی بێته‌له‌وه خه‌ریکی په‌یوه‌ندی‌کردنه، هه‌ستمان کرد که توندترین بریار وهرگیراوه.

له کاتی‌کدا وا بریار بوو ئه‌و شه‌وه ته‌نیا نیو کاتزمر په‌یوه‌ندیی بێته‌ل ده‌گه‌ل تاراندا هه‌بی، به‌لام ئه‌و شه‌وه دیاربوو ستادی ئه‌رتش و دهرباری شا، تا به‌یانی چاوه‌روانی ئه‌نجامی گۆتایی دادگه‌که بوون.

ئه‌وه‌ی راستی بی دووباره پیداجوونه‌وه و دادگه‌بیکردنه‌وه‌ش هه‌ر هه‌مان ئه‌و تاوانانه‌ی دادگه‌ی مه‌یدانی پێشووی دووباره کردنه‌وه و بۆ هه‌یج له تاوانه‌کان به‌لگه‌ی پێویستی نه‌خسته روو، هه‌یجیش گۆییان به ره‌تکردنه‌وه‌ی تاوانباره‌کان (قازییه‌کان) نه‌دا و بریاری له‌سیداره‌دانی هه‌رستیکیانی په‌سه‌ند کرد.

نیتر که‌وتنه خو شوینیک له ناو شاردا بدۆزنه‌وه، تا داری سیداره‌یان ئی هه‌لبه‌خن. دیاربوو فه‌رمانداری سه‌ربازی زووتر له‌وه‌ی بریاری دادگه‌ وهرگیری، رۆژیک زووتر ئه‌و خانووه‌ی له چوارچرایه و چهند نهۆمه، ده‌ستنیشان کردبوو، یانی هه‌ر له هه‌وه‌له‌وه شوینی له‌سیداره‌دانی‌شان ده‌ستنیشان کردبوون.

فه‌رماندار گوتی:

شوینی پێویستمان ئاماده کردووه.

سه‌ره‌تا ویستیان جیبه‌جیکردنی حوکه‌مه‌که بۆ فه‌رمانداری مه‌هاباد به‌جی به‌یلتن و ئیمه ده‌گه‌ل ده‌سته‌ی دادگه‌ خو‌مان به‌ره‌ف کرد بگه‌رپینه‌وه ته‌وریز و له‌ویوه به‌ره‌و تاران برۆین، به‌لام له‌ناکاو فره‌مان هات تا جیبه‌جیکردنی

ئەو كارانە جاسووسى بوو بۇ رووسەكان؟!

بەلام ئەبولقاسم سەدرى قازى ئەو بۇچوونەى رەت كەردەود و گوتى:
جاسووسى بۇ گى، بۇچى، چى لە ولاتى نىمەدا ھەبوو كە رووسەكان وەك
ئەوى ھەبوو، نەپاندىبى، شتىك، جىگەيەك ھەيە كە رووسەكان خۇيان بۇى
نەچووبن.

ئىنجا دادستان ناوى چەند نامەيەكى دىكەى ھىنا كە ناوا و ئاوات نوسيوون.
ئەبولقاسم گوتى:

ھەر شتىك بۇ ھەر جىگايەك نوسىبى، دانەيەكم لاي خۇم ھىشتۆتەود، تكايە
پەروندە (دۆسيە)ى نىمە بنىرن بۇ تاران، نامە و بەلگەنامەكانى من
ھەمووى لە ويە، باشتەر روون دەبىتتەو كە من چىم بۇ كۆيم نوسيوو.

بەم شىومەيە دادگەيىكردنى دووبارەى ھەر سى قازىيەكان تەواو بوو، دەستەى
دووبارە دادگەيىكردنەو كەوتنە گەتوگۆ، بە پىچەوانەى دادگەيىكردنى
مەيدانى پىشوو كە لە كەمتر لە نيو كاتژمىردا گەتوگۆى خۇيان براندەود و
برىارى خۇيان وەرگرت، دەستەى دووبارە دادگەيىكردنەو، برىاردانىان ماودى
زىاتر لە ۱۰ كاتژمىرى خاياند، لەو ماوئەدا، پەيوئندى بىتەل لە نىوان
مەھاباد و تاراند بەردەوام بوو، تا ئەوئەى كاتژمىر دوانزەى نيوە شەو دادگە
برىارى وەرگرت و برىارى لەسىداردانى ھەرسى قازىيەكانى برىەو و زۆر
بەپەلە ئەو برىارە بە تارانىش راگەيەنرا. كەچى ھىچ كام لە قازى مەمەد و
سەدر و سەيفى قازى و نىمە، لە برىاردگەى تاران تى نەدەگەيشتىن، بەلام
كاتىك بىنيان رەنگ و رووى فەرماندارى سەربازى زۆر گۇراو و دەستى

ئايا مەبەست لەو نامەيە جى بوو كە بۇ قازى محەمەدتان نووسيوە و داوات
لى كىردووە خۇ راگىرن، تا كۆمەكتان دەگاتى.

سەدرى قازى:

ھەرگىز شتىكى وا لە ئارادا نىيە و ئەگەر دەلتىن بوو، ھەرموون بىخەنە روو.

ئىنجا دادستان گوتى:

ئەى ئەو شىعرە جىيە كە بۇ بارزانىت نووسيوە؟!

سەدرى قازى:

بەلى ئەو دەن نووسيوە، خۆشەم وىستوود، شىعرم بۇى نووسيوە.

دادستان دووبارە پرسىياري كىردووە:

ئايا ئەو يارمەتتىيەى كە تۇ نووسيوەتە پىشترىش بوو، يان بۇ جارى يەكەم

بوو كە لە لايەن بىگانەو كۆمەكتان پى بىكى؟! !

دىسان سەدرى قازى گوتى:

ردتى دەكەمەود، شتىكى وا نەبوو.

ئىنجا دادستان گوتى:

بۇجى لە تەورىز لە گەل پىشەوەرى كۆبوونەودت كىردووە و وتوووتان لە

گەل (نەماز عەلىيۇف) ھەرماندارى سەربازى روىس لە ميانداو و

ئەلكساندەر لە مەراغە و كۆنسۇلى روىس لە ورمى، ھاتووچۇ و دانىشتن و

كۆبوونەودتان لە گەلىدا كىردووە؟.

ئەبولقاسم گوتى:

ئەوانە پىويستىيەكانى رۇزگار بوون.

دادستان گوتى:

سهره‌نگ، وا دياره جگه له‌وهی هیج له‌بارهی منه‌وه نازانی، شتیکی نه‌وتۆش له کار و دابونه‌ریتی دادگه و دادره‌سیش نازانی.

لیره‌دا، چونکه سهره‌نگ هیشتا له جنیوه‌کانی قازی محمه‌د تووره بوو و دلی پر بوو و ههستی به تیکشکان و دۆران ده‌کرد، ویستی به‌هانه‌یه‌ک به سه‌یفی قازی بگری و خۆی تووره بکات، به‌لام سه‌یفی قازی ناگادری کرده‌وه و پیتی گوت:

نیمه تازه ده‌ستمان له ژیان و مالی خۆمان شوشتوووه و نه‌گه‌ر به قه‌د توژقالتیک بی نه‌ده‌بی و جه‌سارعت بکه‌ی، من ودکوو قازی محمه‌د نیم هر به قسه و جنیودان وازت لی به‌ینم.

مستی خۆی گری کرد و به سهره‌نگی نیشان دا و پیتی گوت:

به‌وه مسته‌ سه‌ر و گوپلاک و دهم و ددانت ده‌شکنیم، ناخر له مهرگ زیاتر که ناواتی نیمه‌شه، هیچی تر هه‌یه، یه‌ک ملیۆن درۆ و بوختان و قسه‌ی قۆر و شتی دیکه‌تان، شتی دیکه‌ی بی واتاتان بۆ دروست کردوین، نه‌وجا خه‌ریکن غه‌له‌ت و ناماقوولیی زیاتریش ده‌که‌ن!.

هه‌موو نه‌وه درۆ و بوختانانه‌ی که سازتان کردوووه، هیج بنه‌ما و بناغه‌یه‌کیان نییه، به‌لام نیستا من لیره‌ راده‌گه‌یه‌نم که نه‌وه هه‌موو درۆ و بوختانانه، به‌ شانازییه‌وه له سه‌ر خۆم قبوول ده‌که‌م، نیت‌ر ناماده نیم هیج وه‌لامیکتان بده‌مه‌وه.

به‌م شیوه‌یه دووباره دادگه‌یه‌یکردنه‌وه‌ی سه‌یفی قازیش کۆتایی هات. ننجنا نۆزه‌ گه‌یشته نه‌بولقاسم سه‌دري قازی و هی‌نایانه به‌رده‌م دادستان و یه‌که‌م پرسیار که ناراسته‌یان کرد نه‌وه بوو:

دهسه لاتداریدا، کەس لە عەجەم زالمتر و بێبەزەیی و کەللەرەقتەر و دلڤرەشتەر نییە.

بەم شیوەیە دادگەییکردنەکە ی قازی محەمەد کۆتایی هات، ئنجا نۆرە ی محەمەد حوسین خانی سەیفی قازی هات و زۆر بە هەبەت و وبقار و لە سەرخۆیی و بویری هاتە ژوورەو و هەر پێی وانەبوو ئەمە دادگەییکردنیشە.

سەرھەنگ نیکۆزاد هاتەو سەر شوینی ڤدسمیی خۆی و ڤووی لە سەیفی قازی کرد و دەستی بە ڤرسیار کرد.

ڤرسیار:

تۆ چۆن بووی بە وەزیری جەنگ و ئەو بە ڤرسیارییەتیە (ڤووشالی) کارتۆنییەت وەرگرت و مەبەستت لەم کارە چی بوو؟

سەیفی قازی:

من بە شانازییەو ئەو ئەرکەم وەرگرت و مەبەستم خزمەت بە گەلەکەم بوو و هیچی تر.

ڤرسیار:

مەبەستت خزمەت بوو، یان بۆ ئەو بوو لە ریگای مەسئولیەتدا ڤوول و دەسەرێک بنی و پێی بزێ.

سەیفی قازی، بە پێکەنینەو:

سەرھەنگ مەگەر تۆش من ناناسی، جگە لەوێ کە هەر بۆ ڤوول ئەووم نەکردوو، بەلکو من مەبلەغی (٢) ملیۆن تومەنم بۆ میللەت و کۆماری کوردستان خەرج کردوو کە دارایی و سەرودتی تایبەتی و کەسیی خۆم بوو.

سەرھەنگ عەتا:

بە راستی داوات لى دەكەم وەلامى ئەو پرسیارەشم بەدەو، كە ئەوەندە
ھۆگریت بە میللەت و ولاتەكەت ھەيە. بۆ چى و چۆن بوو ئىجازەت بە
بىگانە دا بىتە ئەم ولاتە و ببىتە سەربازى گەلەكەت.

قازى محەمەد:

ئەوەندە ئەو وشەيە دووبارە دەكەنەو، ديارە مەبەستان ھىزەكانى رووس و
ئىنگلىزە!؟

سەرھەنگ عەتا:

نا.. مەبەستم مەلا مستەفا بارزانىيە!!

قازى محەمەد بە بىكەننەو گوتى:

دەمىكە وەلامى ئەو پرسیارەتەنم داونەتەو، دووبارە گوتنەوھى بى ناوى، پىم
گوتن بارزانى نە من ھىناومە و نە بىگانە و نە غەيرە كوردىشە. مەلا
مستەفا كوردە و كوردستان مالى ھەموو كوردىكە و مەلا مستەفا بارزانىش
وھكوو ئىنسانىك لە بەشىكى مالمەكەى خۆى ھاتۆتە بەشىكى دىكەو، ھەموو
كەسىكىش مافى ئەوھى ھەيە لە ھەر شوین و لایەكى مالمەكەى خۆيدا
دابنىشى و ئەو مافى خۆيەتى و باش باش بزەنن من خۆم ھەزم نەدەكرد
بپروم، دەنا من چەندىن ئۆتۆمبىلەم لە بەردەستدا ھەبوو، ھەر كاتىك و ساتىك
مەيلەم ھەبوايە، دەمتوانى بپروم و لە خاگى ئىران دەربچم. زۆر باشىش لە
سەردەنجامى كارەكەى خۆم ناگادار بووم، ئىوەشم زۆر باش دەناسى، ھەر وەك
بارزانى گوتى: ئىوھى عەجەم لە كاتى زەللىدا كەس نازانى و ناتوانى وەك
ئىوھ بپارىتەوھ و مەزلوومىھەتى خۆى نیشان بەدا، بەلام لە كاتى

رۆژیک بیت نهو ئالایه به دهستی توانا و بههیزی بارزانی، له سهر نهو خانووهی که منی تیدا دادگهیی دهکریم و له سهر هه موو شوینه بهرزهکانی کوردستان بشهکیتهوه.

سهرههنگ عهتا:

دوایین پرسیار، ئایا به راستی خۆت نهچووی، یان مهلا مستهفا دهگهڵ خۆی نهیردی و نهیویست له گه لیدا بیت؟! قازی محهمهد:

وا دیاره نهوانه ی نیستا من گوتوومه، باوهرت پێیان نییه؟! سهرههنگ عهتا:

نا.. ههز دهکهه راستیهکهه پێ بلێی !! قازی محهمهد:

سهرههنگ پیت رادهگهیهنم که تۆش ئیهانه نهکهی! یانی چی راستیهکهت پێ بلێم؟! نا.. من بۆ کوێ دهرۆم، ئیره خاکی کوردستانه! باب و باپیرانم لیره زیاون، خۆ من پێشهومری ژن سیفهرت نیم، ولات و میللهتهکهه بهجی بهیلم و هه لیم!

سهرههنگ عهتا، له ترسی نهوهی قازی محهمهد دووباره تووره نهبیتهوه و وهک نیکوزاد ئهویش ریسوا نهکا، به پهله داوای لیبوردرنی کرد و سویندی خوارد که مهبهستی ئیهانهکردنی نهبووه، بهلکو قسهیهک بووه وا هاتووه. قازی محهمهد گوتی:

ئهگهر قسهیهکهه گوتبێ و ئیوه پیتان خۆش بووه، نهوه دیاره زۆریانم پێچهوانه پێ گوتوون، دهنا پهقینهن نهوهی گوتوومه، هه مووی وایه.

یه‌که‌م، له بهر ئەو پەیمان و بەئێنانەم بوو که گوتم، دووهمیش بۆ ئەوه بوو زیاتر له‌وه خۆین نەرژئی، به تایبەت له پیناوی مانه‌وه‌ی من و من نیگه‌رانی گوشت و گوشتار بووم.

سهره‌نگ عه‌تا:

به راستی نیگه‌رانی خۆت بووی، یاخود بارزانییه‌کان، یاخود نیگه‌رانی سهربازانی ئێمه بوویت؟!

قازی محهمه‌د:

نه‌وه‌للا، نه نیگه‌رانی خۆم بوو و نه نیگه‌رانی سهربازانی ئێودش، به‌لکو من نیگه‌رانی کورده‌کان و لاوه بارزانییه‌کان بووم، دهننا من ئەوهم بۆ خۆم داناوه و ده‌مزانی ههر ده‌کوژریم و ئەمه‌یان ئاواتی منه.

سهره‌نگ عه‌تایی:

ده‌کرئ بلیتی بۆ ئەوه‌نده نیگه‌رانی بارزانییه‌کانی؟!

قازی محهمه‌د:

له‌به‌ر چه‌ند هۆیه‌ک؟!

سهره‌نگ عه‌تا:

ئهو هۆیانه‌ جین؟!

قازی محهمه‌د:

چونکه مه‌لا مسته‌فا و بارزانییه‌کان هیوای دوا‌روژی میلیه‌تی کوردن و منیش په‌رچه‌می کوردستانم به ئەوان سپاردووه، ئەوان پارێزگاری له‌و ئالا (په‌رچه‌مه‌)یه ده‌که‌ن، تا روژی خۆی ئالای کوردستان لای ئەوانه، نه‌ک ئەو‌دی که سهره‌نگ نیک‌وزاد تفی لی کرد و پیتی له‌ سهر دانا، هیوام به‌ خویه

به به ئینی خۆم وهفام کرد و هیوادارم رووسووری دنیا و قیامت بم لای خودا
و لای میله ته کهم.

پرسیار:

نایا کاتیک تۆ زیندانی بووی، بارزانی له دهره وهی مه هاباد هیج نه خشه و
پلانیکی بۆ رزگارکردنت هه بوو، یان شتی تر؟
قازی محهمه د گوتی:

به ئی، بارزانی خه بهری دامی که ههر شهویک ده ئی، من ده توانم ژماره یه کی
زۆر له پێشمه رگه کانم بنیرم و بینه ناو پادگان و به ههر جوړیک بیت له
به ندیخانه رزگارت بکه م. مه لا مسته فا زۆری مه به ست بوو له به ندیخانه
نه مینمه وه و نه گوژریم.

پرسیار:

ئه ی بۆ چی ئه و کاره ی نه کرد؟
وه لام:

من خۆم نه مویت!

پرسیار:

له بهر چی؟ بۆ چی ناماده نه بووی رزگارت ببی؟!
قازی محهمه د:

له بهر چه ند هۆیه ک بوو.

سه ره ننگ عه تایی:

هۆیه کان چی بوون؟

قازی محهمه د:

مستەفا وینەى راستەقینەى ئىۋەى عەجەمى بۇ كىشام و حالىى كردم كه
ئىۋە چۈنن و چىن و كىن.

سەرھەنگ عەتا لىى پىرسى:

دەكرى بلىى نەو وینەىەى لە ئىمەى بۇ كىشای چى بوو و چۈن بوو؟

قازى محەمد گوتى:

بە راستى بارزانى ئىۋەى لە ھەموو كەسىك باشتر ناسىۋە، مەلا مستەفا پىى
گوتىم: ھىچ گەل و مىللەتىك ۋەك عەجەم نىيە، عەجەم كاتىك دەسەلانى
ھەبوو لە خۆى بىى بەزدىى و بىى وىژدانتر و زالمتر نىيە، بەلام نەگەر
ژىردەست بوو، كەس ناتوانى و نازانى ۋەك عەجەم خۆى زەلىل و مەزلووم
بكا و بپارىتەۋە. لە كاتى بەھىزىدا ھەرچى لە دەسى دى دەيكات و لە كاتى
بىدەسەلاتىشدا بە ھەرچىيەك خۆى دەرباز بكا، دەيكات و دەيلىت، جا تۇ بە
ھىۋاى ئەۋە مەبە كە تاوانىكت نەكردوۋە، عەجەم لىت خۇش بىى.

دىسان سەرھەنگ عەتا پىرسى:

بەشىمان نىت كە لە گەلى نەروىشتى؟

قازى محەمد ۋەلامى داىەۋە و گوتى:

نەگەر خۋاى گەۋرە ئەو شىۋە مەرگەم بە خۇبەھىلاكدان بۇ دانەنى، نا..
ھەرگىز بەشىمان نىم، چونكە بەئىنم بە مىللەتى كورد دابوو لە گەلى بىزىم
و لە پىناۋىدا بمرم. دەزانم نەگەر من رۇبىبام و ئەمىنتان نەكەۋتايە بەردەست،
دۇنيام كەسانى زۇرتان لە خەلكى مەھاباد و مىللەتى كورد بە تۆلەى من
دەكۋشت، جا بۇيە خۇشچالم بەۋەى يەكەم من بىتاۋان دەكوژرىم، دوۋەمىش،

شيعريكي زور به واتا و بهرز و گهرمي خويندهوه كه به فارسي بوو و رهگ و ريشه‌ي عه‌جه‌م و شيعه‌ي دهرده‌هيتا.

هه‌زم ده‌گرد نهو شيعره بنووسمه‌وه و بزانه‌م شيعري كييه، به‌لام كات كاتي دادگه بوو، نه‌متواني شيعره‌كه‌ي پي دووباره بگه‌مه‌وه. له دواي خويندنه‌وه‌ي شيعره‌كه قازي محهمه‌د گوتي:

ئاوا پيشاني نيمه‌يان داوه و نيوه‌يان پي ناساندووين.

قازي محهمه‌د گوتي:

هه‌زار ره‌حمه‌تيان لي بي.

ديسان سه‌ره‌هنگ عه‌تا پرسياي له قازي محهمه‌د كرد:

لهو كاته‌وه‌ي مه‌لا مسته‌فا بارزاني لهو ناوه رويشتووه، نايا هيچ په‌يوهنديه‌كتان له گه‌ليدا هه‌بووه، نه‌گهر بووه له چ رويكدا و چون بووه؟

قازي محهمه‌د گوتي:

تا بارزاني گه‌يشته ده‌وروبه‌ري شنو و نه‌عه‌ده په‌يوهنديمان بيكه‌وه هه‌بوو، به‌لام له‌ومته‌ي نهو دوور كه‌وتوته‌وه، هيچ په‌يوهنديه‌كمان نه‌ماوه و ناگام لئي نيه.

ديسان لئيان پرسى:

نايا ده‌كري بلئي نهو كاته‌ي له گه‌ل مه‌لا مسته‌فا په‌يوهنديت هه‌بوو، مه‌لا مسته‌فا جي پي رادسپاردى، جي نه‌خشه‌يه‌كي بو رزگار كردنى تو هه‌بوو؟ له وه‌لامدا قازي محهمه‌د گوتي:

مه‌لا مسته‌فا بارزاني زور هه‌وئي دا له گه‌لي بچم، تا نه‌خرايوومه به‌نديخانه‌وه پي گوتم كه من دل به بيتاواني خوم خوش نه‌كهم، مه‌لا

پیرمردی زنج می نالیدپ یرزن صندلیش هم می مالید.
سەروان کیۆمەرس سالتج دوای خانەنشینبوونی لە ژیرنووسی گۆقاریکی
دیکەدا دەلی:

من لە زۆربەیی دادگاکی مەیدانی و سەربازی و بەدەویدا وەك هەوالئیری
بەشداریم کردوو، ئەو کاتەیی کە هەوالئیری (ماه نامە)ی ئەرتەش بووم،
بەلام هیچ کەسێکم بە راددەیی قازی محەمەد بە جەرگ و بویر نەدیوه،
هەرگیز لە کاتی دادگەییکردنیدا نەترسا بوو و زۆر بە بیباکی قسەیی دکرد و
ودلامی پرسیاردکانی ددایهوه، وەك ئەوی لە کۆری جەژن و داودتیکدا
دانیشتی، وابوو.

هەر لە سەروبهندی دادگەییکردنی قازی محەمەد بۆ جاری دووهەدا،
کیۆمەرس لە ماهانامە کەیدا دهنووسی:

تەواوی هەلومەرج و دادگەییکردنە کەم وەکوو خۆی نووسیوه، دیارە هەر بەو
هۆیه شەوه بووه بە تاوانی ناشکراکردنی نەینیی لەشکری و دژە
ئەمنییەتیوون (ماهانامە کەیان) بلاو نەکردۆتەوه و سەروان کیۆمەرس
سالتجیان دادگایی کردوو.

لە درێژەیی نوسینە کەیدا سەروان کیۆمەرس دهنووسی:
کاتیک سەرھەنگ نیکۆزاد ئیھانەیی بە قازی محەمەد و گەلی کورد کرد و قازی
محەمەدیش زۆر بە توندی وەلامی دایهوه، قازی محەمەد گوتی:
پیشینیانی ئیمە ئیودیان زۆر باشتر لە ئیمە ناسیبوو، یاخوا خودا لەو شاعیرد
خۆش بی کە گوتووویەتی.
سەروان کیۆمەرس سالتج دەلی:

قازى محەمەد گوتى: من ئەو مافە بە كەس نادەم ئىھانە بە گەلەكەم بىكات و ئىستاش من لە پىناوى ئەو مىللەتەدا حوكمى لەسىدارەدانم پى دراو، تازە من بە خاترى چى نامادە بىم ئىھانەى ھەر خوڭرى و ناڭياوئىك قىبوول بىكەم و من تەنيا (مقابەلە بتلتل)م كردهو و وەلامى ئەوم داووتەو وە زياتر، ئەمە كارى خوايە كە دەبى بى سەروپىيەك بىت و ئىھانە بە مىللەتى كورد بىكات، ئەمە لىھاتوويى و لىزانى ئىو نى. ئىنجا من چىم دەوى تا قىبوولئى ھەر بىچورمەتەك بىكەم، ھەرودكوو سەعدى دەلى:

ھەر انكس دست از جان بشويد، ھەر انچە در دل دارد بگويد

ئەگەر من بە بىنازەكەتەم نەزانىبا، زورى دىكەم لە دلدا بوو پى بلىم، تازە ئەوھى من داوام بوو لە خوا، خوا پى داوم، واتە مەرگ و شەھىدبوون لە پىناوى ناين و گەلەكەمدا و ھىوادارم بە روويەكى سوورەو بىچم بۇ بارەگەى خواى گەورە و مېھرەبان. لە كۆتايى ئەو داگەيەدا، ئەو تاوانەشيان خستە پال قازى محەمەد كە گوايە ئەم دىرە شىعرە:

(اگر سراسر پشت بر دشمن دهيم .. از ان به كه كه يكي به كشتن دهيم)ى بۇ كۆمەلئىك ئەفسەر و كادىرى كۆمار خوئندۆتەو و ئەوانىش كروويانە بە دروشمى خوئان، بەلام قازى محەمەد لە وەلامدا گوتى:

جارى يەگەمە من ئەو شىعرە دەبىستم.

دوايى دادستان خوئى گوتى:

نانا، ئەو شىعرە سەدرى قازى ئەبولقاسم سەدرى قازى گوتوويەتى و قازى محەمەد شىعرى دىكەى بەرانبەر ھىزى چەكدارى كۆمارى كوردستان گوتووە و گوتوويەتى: (ئەرتەش و حكومەتى ئىران) وەك دىرە شىعرى:

نه من و نه کس ناتوانی بارزانی وهك خوی به نیوه بناسینی، چهز دهکهم لهو باسه بگه‌پیین.

به‌لام دیسان داویان لی کرد نهو باسه‌یان بو بکات. قازی محهمه‌د گوتی:
باشه، به‌لام ته‌نیا له چه‌ند رسته‌یه‌کدا ده‌توانم بلیم مه‌لا مسته‌فا بارزانی نه‌وه‌ی له پیاوه‌تی و که‌رامه‌ت و شه‌رافه‌ت و ئینسانیه‌ت و شه‌جاعه‌ت و نه‌به‌زی و سه‌خاوه‌ت و پیاوه‌تی و نه‌ترسی له میژوودا که‌سانی مه‌زن بووبیتیان، مه‌لا مسته‌فاش هه‌یه‌تی، نه‌وه‌ی موسلمانانی سه‌دری ئیسلام له باوهر و راستی و پاکی و دل‌سۆزی بو خوا و نایین و خه‌لکی هه‌زار و داماو میللته‌ بوویانه بارزانی هه‌موو نه‌وانه‌ی تیدایه، هه‌ر وه‌کوو سه‌عدی ده‌لی:
هه‌رانچه‌ خوبان هه‌مه‌ دارند او به‌ تنها دارد.

جا چه‌ز ده‌کهن باوهر بکه‌ن و پیتان خوش بی یا چه‌ز ده‌کهن پیتان ناخوش بی.

هه‌موو نه‌وانه‌ی له دادگه‌کدا به‌ره‌ه‌ف بوون، سه‌ریان لهو تاریفه‌ی قازی محهمه‌د سوپ ما. قازی محهمه‌د دیاریوو هه‌موو نه‌و قسانه‌ی له ناخی دل‌یه‌وه به باوهره‌وه ده‌گوت و هیج شک و گومان له‌وه‌دا نه‌بوو نه‌و تاریفانه‌ی که له مه‌لا مسته‌فای کردن، نه به خاتری دل‌خۆشی مه‌لا مسته‌فا بوو، نه به خاتری ده‌سته‌ی دادگه.

عه‌تایی لئی پرسی:

نه‌و هه‌موو توور‌ه‌یه‌ه‌تان له جه‌نابی سه‌ره‌ه‌نگ نیک‌وزاد چی بوو، چونکه ئی‌مه بیستوو‌مانه له‌م ول‌اته‌دا که‌س به‌ راده‌ی تو له سه‌رخۆ و نارام و هیمن نیه.

قازی محمەد گوتی:

لە مەلا مستەفا بارزانی بگەرێ، تۆ خۆت گوتت کە مەلا مستەفا کەسیکی
بیانییە کە ئەمە لە دەرەووی ئیشوکاری دادگەییە.
بەلام دیسان سەرھەنگ داوای لێ کردوو.

قازی محمەد گوتی:

ئەگەر بە تەواوی باسی مەلا مستەفات بۆ بکەم، لەوانەیە بۆی لایەنگری و
خۆشەویدیستی و دەمارگرژی کوردانە گرتووویەتی..

سەرھەنگ عەتا سویندی بۆ خوارد کە من بروام بە راستگویی تۆ ھەیە، ھەر
لەو دادگایەدا بۆم روون بۆتەو کە ھەرچی گوتووتە و دەلتیی، لە ناخی
دلتەومیە و بە باوەرەووە گوتووتە.

ئینجا قازی محمەدە گوتی :

من ناتوانم ھەموو تاییەتمەندییەکانی بارزانی بۆ ئیوە باس بکەم، ئیوەش
ھەرگیز ناتوانن بارزانی بە تەواوی بناسن، ئەگەر منیش بۆی، ئیوە ھەرگیز
پەسەندی ناکەن کە دوژمنتان بەو ھەموو کردەووە و تاییەتمەندییە باش و
جوانانەووە بناسن و لە ریزی دوژمنایەتی ئیوەشدا بێ.

دادستان ھەلێ دایێ و داوای لێ کرد کە بە راددە زانیاری خۆی ، مەلا
مستەفایان پێ بناسینی، ھەرچی لە بارەییەو دەیزانی بیلێ.

قازی محمەد دیسان پێی لە سەر ئەووە دادەگرت و گوتی:

كاتەدا ديسان سەرھەنگ نيكۆزاد، كه دادستان بوو و قازى محەمەد زۆر بە توندى لە بەرامبەرى وەستاوو، وەكوو مار خۆى دەخواردوو، پارچە قوماشىكى لە جانتاكەى دەرھىنا كه رەنگى سوور و سىي و سەوز بوو، چەكوش و داسىكى لە سەر كيشرا بوو و بە قازى محەمەدى گوت:

ئەى ھەموو حكومەت و پەرچەم و تەشكىلاتت ئەو نە؟!! سەرھەنگ تفيكى لە ئالا كه كرد و خستىه بەر پيى و پيى لى نا؟! قازى محەمەد لە بەرامبەر ئەو كەردەوى سەرھەنگدا گوتى:

جارى ئەمە ھەرگيز ئالاي كوردستان نيه و نەبوو، چونكە ئالاي ئيمە چەكوش و داسى تيدا نيه، پاشان ئەم ھەلسەكەوتەتان نيشانەى كەم عاقلى و بى شعورىي تو دەگەيەنى، دلتيا بن ئيوە دستتان بە ئالاي كوردستان ناگات بى حورمەتى پى بكەن، رۆژيكيش ديت لە سەر ئەو خانووہى كه منى تيدا دادگايى دەكرى ھەل دەدرى و دەشەكيتەوہ.

ئالاي كوردستانم وا بە مەلا مستەفاى بارزانى سپاردووہ و لە سەر شانى ئەو، لەو چيا بو ئەو چيا و لەو شار بو ئەو شار و لەو ولاتە بو ئەو ولاتەى دەبا، تا رۆژيك لە تەواوى بەرزايى و بلندايبەگانى كوردستان ھەل دەدرى و دەشەكيتەوہ، دلتيا بن ئەو رۆژە دى.

ئينجا سەرھەنگ داواى لە قازى محەمەد كرد كه ھەرچەند ئەم بابەتە لە دەرودەى بەرنامەى نيشوكارى دادگەيە، بەلام ئەگەر بكرى ھەندى تايبەتمەندى و خۆرەوشتى مەلا مستەفا بارزانينان بو باس بكات، چ وەك بىر و باومر و بوچوونى خوى، يان وەك خۆرەوشت و ناكارى خودى بارزانى، بە بى دەمارگرزى.

پرسیاره‌کان دووباره له یه‌که‌مه‌وه ده‌ست یی کرایه‌وه، قازی محهمه‌دیش که هه‌موو ئه‌وانی ر‌هت کردبوونه‌وه، دیسان ر‌هتی کردنه‌وه، له وه‌لامی پرسپاری ئه‌وه‌ی که بۆ‌چی به بی ئاخوتن له گه‌ل حکوومه‌تی ناوه‌ندی، گریبه‌ندی بازرگانی نه‌وتتان له گه‌ل حکوومه‌تی رووسیا‌دا به‌ستووه، قازی محهمه‌د پیکه‌نی و گوتی:

کامه نه‌وت، ئیمه کام بیر و کۆمپانیای نه‌وتمان له به‌ر ده‌ستدا بووه تا بازرگانی پێوه بکه‌ین، سه‌یره، نه‌گه‌ر ئیوه د‌ه‌تانه‌وی به‌ نار‌ه‌وا تاوانمان ب‌د‌ه‌نه پال. تاوان و بوختانی‌کمان بۆ دروست بکه‌ن، که لانی که‌م وی بچی. ر‌ه‌نگه ئیوه ئاوی ئه‌م رووباره که به‌ ناو شاری مه‌هاباد دا ر‌د‌د‌ه‌بی به‌ نه‌وت بزانی، به‌ راستی ئیوه زۆر نه‌زانانه و بی سه‌روبه‌رانه ئه‌و هه‌موو تاوانه‌تان بۆ هه‌لبه‌ستووین که هیچ کامیان بناغه‌یان نیه‌.

هه‌روه‌ها له وه‌لامی ئه‌و پرسپاره‌ی که گوايه قازی محهمه‌د ریگه‌ی داوه، یاخود داوا‌ی له بیگانه کردود بێته ناو خاکی ئیرانه‌وه، و‌ه‌ک مه‌لا مسته‌فا، قازی محهمه‌د هه‌روه‌ک سی مانگ به‌ر له ئیستا وه‌لامی ئه‌م پرسپاردی دایه‌وه و گوتی:

مه‌لا مسته‌فا له کوردستان بیگانه نه‌بووه و نیه، کوردستان مالی هه‌ر کوردیکه و که‌س ئه‌وی نه‌هیناوه، بارودۆخ وای کردووه که ئه‌و بۆ به‌شیک‌ی دیکه له مالی خۆی بێت، واته له به‌شیک‌ی ماله‌که‌ی خۆیه‌وه، هاتووه بۆ به‌شیک‌ی دیکه‌ی مالی خۆی و وه‌سه‌للام.

ئه‌وجا سه‌ره‌ه‌نگ عه‌تایی یه‌که یه‌که پرسپاره‌کانی دووباره پرسپیه‌وه و قازی محهمه‌دیش هه‌روه‌ک پێشتر هه‌موو تاوانه‌کانی دووباره ر‌هت کردنه‌وه، له‌و

به رحمت له لایمن خوداوه بۆ خۆم دهزانم. شانازی بهو مهرگ و مردنه مهردانهیه ددگه.

دوای تهواو بوونی قسهکانی، قازی محمهد بریاری دا ئیتر هیچ قسهیهک نهکات و وهلامی هیچ پرسیاریکی دیکه دادگه نه داتهوه. قازی سویندی خوارد وهلام نه داتهوه و گوتی:

ئهم نامهرده ههر غه له تیکی دهیکا با بیکا.

دادستانیش بۆ نهوهی قازی محمهد بیتهوه سهرخوی و به لکوو له بریاره کهی پاشگهز بیتهوه، کاتی پشوودانی دادگهی راگه یاند و دوای پشوودان زوریان ههول و تهقه لالا دا که وهلامی پرسیارهکانی دادستان سهرهنگ نیکوزاد بداتهوه، به لام قازی محمهد گوتی:

ئیتسا که بریار وایه من له سیداره بدریم، ئه مه به خاتری نهو سۆز و به ئینهیه که من به میلله ته کهم داوه، بریارم داوه له گه ل میلله ته کهمدا بژیم و بۆ نهو بمرم، تازه چۆن نامادم به ئینی خۆم و سویندی که خواردوومه بشکینم، به هوی نهو هه موو بۆ شه ره فییه ی سهرهنگ که خوی کردووه به دادستان، من ناماده نیم وهلامی نهو که سه بده مه وه، مه گه که سیکی دیکه پرسیارم لئ بکات.

کاتیک روون بووه وه که قازی محمهد ناماده نیه قسه بکات، دهسته ی دادگه له نیوان خویاندا کهوتنه راگۆرینه وه، ناچار بریاریان دا له شوینی سهرهنگ نیکوزاد، سهرهنگ ره جب عه تاییه که سه روکی دادگه بوو، بوو به دادستانی دادگه که.

به هوی پیداکری قازی محمهد له سهر ردتکردنهوهی تاوانهکانی دادگه، دادستان به سهر قازیدا نهپاندی و زۆر به توورپهیی قسهی له گهل کرد، قازی محمهدیش کاردانهوهی به توورپهبوونی خوی نیشان دا و به زمانی فارسی به دادستانی گوت:

شما هم خورده دسیگران را نشخوار میکنید.

ههروهها پیتی گوت:

شما اگر دین ندارید و خدا را هم نمیشناسید و ایمان به حساب و کتاب آخرت ندارید، لافقل زردای جوانمرد باشید.

پیتی گوت:

ئهم جوړه درۆ و بوختانهتان چۆن بۆ من دروست کردوو، ئهگهر راست دهکهن بهلگه بڅهنه روو.

لهبهر ئهوهی ئهم قسانه له ناو فارساندا ئیهانهیهکی گهورهیه، بۆیه بهو قسانه‌ی قازی دادستان زۆرتتر توورپه بوو، تاکوو به مستیش له سهری خوی دا و به قازی محمهدی گوت:

کوردان سهگ سفته؟! بهلام توورپهیی و ههپهشه‌ی دادستان کاری له قازی نهکرد، بهلکوو به پێچهوانهوه زیاتر به رووی دادستاندا هه‌لپه‌رژا و پیتی گوت: سهگ و بی شهرف و بی نابروو نیوهن، که هیچ سنووریک بۆ خۆتان و بۆ خه‌لک و یاسا دانانین، ناخر بی شهرف، تۆ ههر دمتوانی بریاریک که ئه‌و بی شهرفه‌ی دیکه داویه‌تی جیبه‌جیی بکه‌ی، له‌وه زیاتر هیچ هه‌له‌یه‌کی دیکه‌ت له ددست نایه، من له زوووه‌و خۆم بۆ ئه‌وه ناماده کردوو و به باوشی ئاوالاوه ئه‌وه‌ی که بی تاوانم و له ریی ئازادیی میلیه‌ته‌که‌مدا ده‌کوژریم، ئه‌مه

بەرگریکردن و سەلماندنی بێتاوانیی خوڤیان ئامادهیان کردبوو دلتیا بوون، بەلام دیار بوو بپاری تاونبارکردنیان هەر له تارانوه دمرچوو بوو. تاونباران وایان بیر ددکردهوه که هەر یهکهیان لهوانهیه چهند سالتیک بهند بکریڻ، بەلام وا دهرنهچوو.

له درێژهی نووسینهکهیدا کیۆمه‌رس دهنووسی:

دهستهی پیداجوونهوه و دادگاییکردنهوهی قازیه‌کان له لایهن ستاد (فه‌رماندهیی) لهشکریه‌وه دستنیشان کران و به شای ئیرانیش ناسیندران. شاهه‌نشا هه‌ندی ئامۆزگاری و راسپاردی کردن که به هیچ شیۆدیه‌ک نابێ شک و گومان له دادگا بکه‌ن و به‌ردهوام بپوهندی بپته‌لیان له گه‌ل ستادی نه‌رته‌شدا هه‌بیت.

دهستهی دیایکراوی دادگا له رۆژی ۱۹۴۷/۲/۲۵ له تارانوه به‌ره‌و ته‌وریز و له ویوه بو میانداو و مه‌هاباد وه‌ری گه‌وتین، رۆژی (۱۹۴۷/۲/۲۸) گه‌یشتینه شوینی مه‌به‌ست و شه‌ویک له یادگانی مه‌هاباد پشوومان دا. به‌یانی دادگه دهستی پێ کرد، سه‌ره‌دا قازی محه‌مه‌دیان هینا و ده‌ست کرا به پرسیار لی کردنی، تاوانه‌کانی هه‌مان ئه‌و دوازه مادده‌یهی پێشوو بوون که له لایهن دادگه‌ی سه‌ربازی مه‌یدانییه‌وه جاری بپشتر رووبه‌رووی کرابوونه‌وه و قازی محه‌مه‌دیش جگه له سیانیان نه‌بیت، هه‌موو ئه‌وانی دیکه‌ی به توندی ره‌ت کردنه‌وه. قازی محه‌مه‌د دووباره بو سەلماندنی تاوانه‌کانی دادگه، داوی به‌لگه‌ی ددکرد. له ته‌واوی کاتی خویندنه‌وهی تاوانه‌کان و به‌رگری له‌خۆکردنیدا، قازی محه‌مه‌د زۆر نارام و له‌سه‌ره‌خۆ بوو، زۆر به ریز و به هه‌یمنیه‌وه وه‌لامی پرسیاره‌کانی ددایه‌وه.

دووباره دادگایى گردنهوهى قازیهگان

دواى تیپه‌ربوونى نزیکهى ماوهى سى مانگ به سهر دادگایىکردنى قازیهگاندا، نینجا له ستادى نهرتهشى ئییران دهستهیهك بۆ دووباره دادگایىکردنهوهى قازیهگان له‌مانهى خوارهوه دهستنیشان کرا:

سهرهنگ رمزا نیکۆزاده (دادستان)

سهرهنگ ره‌جەب عەتا (سەرۆکی دادگای پێداچوونەوه)

سەروان حوسێن سولحجوو (ئەندام)

سەروان نەبەوی، وەك پارێزەر بۆ قازیهگان دهستنیشان کرابوو

لێ‌ردها هه‌والتی‌ر کیۆمه‌رس دهنووسی:

له گه‌ل ئه‌وهى كه تاوانبارمگان (قازیهگان) به وردى به‌رگریکردن و رەتدانهوهى خۆیان بۆ ئه‌و تاوانانه له ١١٤ لاپه‌ردها له دانیهستنى یه‌که‌مدا به دادگای پێداچوون‌هوه دابوو و داواى سه‌ئاندىان ک‌ردبوو، به‌لام داواکه‌یان بۆ ماوهى نزیکهى سى مانگ له دادگای مه‌یدانىی ستادى نهرتهش دانرابوو، چۆن له مه‌هاباد داخرابوو و مۆر ک‌رابوو، ههر به‌و شیۆمیه مابوووه و هیهچ کهس ناماده نه‌بوو ته‌نیا بیهشیکاتهوه، یاخود بیهۆینیتیهوه.

هه‌روه‌ها له کاتى هاتنى دهستهى دادگایى له تاران‌هوه بۆ مه‌هاباد ئه‌م داواکارییهى به‌رگریکردن له گه‌ل خۆیان بۆ نه‌هینابوون، تا لانى که‌م له کاتى دادگایىکردنى دووباره‌شیاندا ههر ته‌نانهت پێیان بلێن ئه‌وانه‌مان قبوول نیه. ئه‌گه‌رچى تاوانباران (قازیهگان) زۆر له خۆیان و له‌و نووسراوهى بۆ

به‌شاره‌ته‌پینه‌ری نهم ههرد و شار و ده‌شته‌ی
 گه‌لم بی تو هه‌تیو و په‌ریشان و وهرمز بوو
 مه‌لی بی په‌ر و بال و گرفتاری قه‌فه‌س بوو
 به تو گه‌شاوه روخساری پر چرج و چرووگم
 به تو رزگار و ژیاوه گه‌لی مه‌هتووک و سووگم
 کوردم و لهو خاکه بوومه بهو ناوه ژیاوم
 بو نازادیی گه‌ل و رزگاریی نیشتیمانم نه‌ماوم
 من به رووت و قووتی و پی‌خواس و بی کراسی
 له مالی خو‌ما دوزمن به سه‌ربارم ده‌ناسی
 مه‌قده‌می خیرت لای برد غه‌می زورم له سه‌ر شان
 به تو ساریژ بوو ته‌نی پر زام و حالی په‌ریشان
 زامی دهردی کوردانم پر ژان و له میژه
 دهرمانی دهردی موزمین و دوور و دریزه
 سه‌روهر مسته‌فایه بو موحه‌مه‌د بشتیوانه و برایه
 یارهب شو‌عله‌وهر گه‌ی نه‌و دوو چرایه
 یا رهب به فه‌زل و فه‌یزی خو‌ت و نووری نیمان
 موه‌فه‌ق که موحه‌مه‌د، هم مسته‌فا را ب خاتری قورنان
 فه‌خری گه‌ل مسته‌فا و بارزان مایه‌ی شانازی
 فیداته گیان و سه‌ر و مالی سه‌دری قازی
 نه‌وی بارزان وا نه‌ناسی بی هوشی بی زمانه
 که‌ر و گیژ و ویژ و چه‌یوان و نه‌زانه
 نه‌وه‌ی ناحه‌زی بارزانه جاش و خو‌فروشه یانی
 گه‌واد باببه و زوله کورده و دایکی زانی

بىي تۆ گەل و نىشتىمانم بىي خىيو و دىلە
 ژىر چەپۇكى دوژمن و زمرد و مات و زەلىلە
 دلى دوژمن لە ترسى ھەلمەتت دىتە لەرزە
 نىە دوژمن بەرھنگارەت لەم كۆرەي نەرزە
 بە تۆ ناسرا گەل و نىشتىمانى كوردەواری
 نەتۆي بەرز و بارىز لە ھەر لایە ديارى
 بىي تۆ گە دوژمن بە سەر نىشتىماندا زالە
 بىي تۆ گەل وەك كەلى زامدار بىي پەر و بالە
 تۆ مەردى مەيدان و نەبەرد و روئەي
 وارىسى پىرۆزى نىرسى بارزان و تۆلەي
 بە مېژوو خاومن نىشتىمان و گەل و خىوي
 بە بەرزىت بازى بارزان و لوتكەي كىوي
 لای دوژمن بارىز و ناوبانگى بە ناوان
 بە بىستنى ناوت دوژمن چرکە مېزە دەگرئ لە تاوان
 بە بارزانم دەنازم، نەفدەسى رووي زەمىنە
 بىشەي شىر و ناوھەكەي ماپەي ژىنە
 لە تۆ فېربوون بە دەردى بىبەشان ناشناپى
 بە تۆ بوو شەوي بەخترەشان رەوشەناپى
 بىي تۆيە نەم نىشتىمانە دەكەن بەشەش و دابەش
 بەم بەش و پېرش و پەرىشانە بوو بىبەش
 ھەر تۆ بۆ نىشتىمان غەمخۆر و پېر مشوورى
 فەرامۆشت نەكرد لە كاتى غۆربەت و دوورى
 تۆ بۆ گەل و نىشتىمان موژدە و ھەم فرىشتەي

له سەر ورده‌كارییه‌كانی به‌پێوه‌چوونی دادگاكه كیۆمه‌رس سالح دهنووسێ: دانیشتی دادگه‌ نزیكه‌ی چوار سه‌عاتی خایاند و ده‌سته‌ی دادگه‌كه‌ دوا‌ی نیو كاتژمێر پرس و راگۆرینه‌وه‌، ب‌پیری له‌سێداره‌دانیان دا و به‌ هۆی بێته‌له‌وه‌ به‌ ستادی نه‌رته‌ش كه‌ نه‌وكات سه‌هه‌ب‌ود نه‌رشه‌د هوما‌یوونی سه‌رووكی ستاد بوو و ژهنه‌را‌ل ئاجوودانی شا له‌ دهر‌بار و سه‌ره‌نگ فه‌تحو‌لا‌ مین باشیان، پێوه‌ندیان كرد و له‌ویوه‌ ب‌پیری گه‌رانه‌وه‌ی تاران‌یان و مرگرت. هه‌ر نه‌و شه‌وه‌ به‌ رێگه‌ی میان‌دوا‌وده‌ گه‌رانه‌وه‌ تاران.

نه‌و شیع‌ره‌ی كه‌ نه‌ه‌ولقاسم سه‌د‌ری قازی پێ‌ تاوان‌بار كرا هه‌ر به‌ كوردی له‌ ژماره‌ (١٦٦) ما‌ه‌نامه‌ - مس‌لس‌ل ١٥٢ دا ب‌لا‌و كرا‌وته‌وه‌، به‌لام له‌ گه‌ل تێكه‌ئیی هه‌ندك‌ وشه‌ و هه‌له‌ی چاپی نه‌ویش، چونكه‌ سه‌روان كیۆمه‌رس سالح كوردی نه‌زانیه‌ و دیا‌ره‌ نه‌وه‌ی تا‌یپیشی ك‌ردووه‌ هه‌ر كوردی نه‌زانیه‌ تا بتوانن هۆنه‌تیی شیع‌ره‌كه‌ به‌ جوانی بنووسنه‌وه‌ و چاپی بكه‌ن. پێویسته‌ نا‌ما‌ژه به‌وش بكه‌م كه‌ هه‌ر له‌و گۆفاره‌دا، له‌ وێه‌نامه‌كه‌ی تاج كیان - یش دا زۆر باب‌ه‌تی گ‌رنگ و به‌ پێز له‌ باره‌ی كۆماری كوردستان و بزاف و چالاكییه هونه‌ری و نه‌دمبیه‌كانی نه‌و كاتی مه‌هاباده‌وه‌ ب‌لا‌و كرا‌ونه‌ته‌وه‌، نه‌مه‌ش ده‌قی نه‌و شیع‌ره‌یه‌ كه‌ بووه‌ به‌ندی یه‌كه‌می تاوان‌باربوون و له‌سێداره‌دانی سه‌د‌ری قازی:

یاخوا به‌ خیر بیتی لاوی هه‌لۆی به‌رزه‌ف‌ری بارزانه‌كه‌م

ره‌مزی ب‌یروزی گه‌ل و نیشتمانه‌كه‌م

بارزانی دو‌ژمنشكێتی، شیری ژیا‌نه‌كه‌م

بیت له‌ سه‌ر چاو و فه‌زات له‌ ما‌ل و گیانه‌كه‌م

تاوانهكانى سەيفى قازى يان موخمەد حوسەين خانى قازى ، ۋەزىرى

جەنگ و جىگىرى سەرۆك كۆمارى كوردستان قازى محەمەد:

چوونى دىرموۋى ۋلات، باكو پايتەختى نازىمىراجانى روسىيا.

پېۋىندىكىردن بە پېشەۋەرى سەرۆك كۆمارى نازىمىراجانى ئىران لە تەۋرىز و كۆبۈنەۋە لە گەلئىدا و پەيمان بەستىن لە گەل ھەردوۋ سەرۆك كۆمارى نازىمىراجانى روسىيا و نازىمىراجانى ئىران، واتە لە گەل پېشەۋەرى و باقروۋ گە ئەۋىش پەيماننىكى سىكوچكەبى سەربازى بۈۋە.

ۋەزىرىتى ۋەزىرىتى جەنگ لە كۆمارى كوردستان لە دىزى حكومەتى ئىران.

تاوانهكانى سەدى قازى، يان نەبۇلقاسم سەدى قازى كە بە نۆينەرى دەۋرى (۱۴)ى مەجلىسى شۇراى مىللىى ئىران لە لايەن خەلگى كوردەۋە لە بەشى مەھاباد و دەۋرۋىشتى ئەۋ شارە ھەلئىزىردابوۋ

نوسىنى شىئىرىكى حەماسىبى گەرم بۇ مەلا مستەفاى بارزانى و بەۋ شىئىرە بەخىرەئىنان و پېھەلگوتنى ۋەكوۋ رەمىزى پىرۋىزى گەلى كورد.

ھاۋكارىكىردنى قىازى محەمەد و ۋەزىرانى كۆمارى كوردستان و حكومەتەكەيان و دانانى رىۋوشىنى حكومەتدارى و دامەزىراندىنى كاروبارى حكومەتدارى لە مەھاباد.

نوسىنى نامەيەك بۇ قازى محەمەد كە تىايدا نوسىۋىيەتى: خۇتان راگرن تا لە دىرمو كۆمەكتان پى دەگات.

ھاندانى خەلك لە دىزى حكومەتى ئىران و دلتىياكىردنى بەرپىرسانى كۆمارى كوردستان لە مەھاباد بەۋەى كە تازە دەۋلەتى ئىران تاۋانى شەر لە گەل كۆمارى كوردستاندا بىكات.

ناردن و هاتوچۆ بۆ دهردهدى ولّات و سهردانى رووسيا و دانىشتن و كۆبوونهوه له گهڤ (باقروڤ)ى سهروك كۆمارى نازهربايجانى رووسيا. گریدانى پهماننامه و گریبه‌ندى بازرگانى به بى پرس و رای تاران له گهڤ بىگانه و ناحهزانى ئيران.

گرتن و كوشتنى كارمه‌ندانى مېرى و رووخاندنى خانووه‌كانيان و سووتاندنى ماله‌كانيان به تايه‌تى كارمه‌نده غهیره كوردهكان.

نووسهر و په‌يامنئىرى ماهنامه له دريژهى گىرانه‌وه‌كه‌يدا دهنووسى: قازى محهمهد زۆر به توندى هه‌موو نه‌و تاوانانه‌ى رهت ده‌كردوه ته‌نيا سىيانيان نه‌بىت، نه‌وانيش:

چوونى ياكۆى نازهربايجان و چاوپىكه‌وتن له گهڤ جه‌عضهر باقروڤ. بوونى ئالا به‌لام نه‌وهك ئه‌وان بۆى چوون كه جه‌كوج و داسى له شيوه‌ى په‌رجه‌مى رووسيا له سه‌ر بووبى.

هاتنى مه‌لا مسته‌فاى بارزانى بۆ مه‌هاباد، نه‌وئيش نهك كه‌س هتياپىتى، به‌لكوو خۆى هاتووه، چونكه نه‌و كورده و كوردستان مالى هه‌موو كوردىكه و هه‌ر كوردىك هه‌ز بكا له هه‌ر بسته خاكىكى خۆيدا بژى، هه‌قى خۆيه‌تى، چونكه مافى خاوه‌ن ماله.

تاوانه‌کانی قازی محمەد که به هۆی ئەمانه‌وه پڕیاری

له‌سپداره‌دانی دەرچوو:

بازرگانیکردنی نه‌وت له گه‌ل ده‌وله‌تی روسیا به بڕی ۵۱٪ بۆ ده‌وله‌تی روس و ۴۹٪ بۆ کۆماری کوردستان به بێ ئاگاداری و ره‌زامه‌ندی ده‌وله‌تی ناوه‌ندی. گۆرین و ده‌ستکاریکردنی نه‌خشه‌ی ولاتی ئێران و جیاکردنه‌وه‌ی پینج شاری ورمی، کرمانشا، سنه، ته‌وریز و ئیلام.

دانان و دروستکردنی ئالا بۆ کۆماری کوردستان به ئارمی چه‌کوچ و داس له سه‌ر شیوه‌ی ئالای روسیا.

لێدانی سه‌کی پوول (پاره) بۆ حکومه‌تی کوردستان به ناوی کوردستان و به وێنه‌ی رووبه‌ی روسی و وێنه‌ی قازی محمەد.

سازکردنی نه‌خشه‌ی کوردستانی گه‌وره‌ی هه‌ر چوار پارچه‌ی کوردستانی ئێران، عێراق، تورکیا و سووریا.

هینانی بیگانه بۆ ئێران و خسته‌نژێرده‌ستی به‌شیک له خاکی ئێران بۆ نمونه مه‌لا مسته‌فای بارزانی.

هه‌ره‌شه‌کردن له شاهه‌نشای ئێران و ده‌وله‌تی ئێران و راگه‌یانندی شه‌ر و هاندانی خه‌لکی کوردستان له دژی شاهه‌نشا ئاریا میهر.

به‌یمان و به‌لێنبه‌ستن له گه‌ل حکومه‌تی روسیا له دژی حکومه‌تی ئێران و هاوکاریی هیزه‌کانی داگیرکەری روسیا له ته‌واوی خاکی ئێراندا.

راگه‌یانندی سه‌ربه‌خۆیی حکومه‌تی کوردستان و داگیرکردنی به‌شیک گه‌وره له خاکی ئێران به ناوی خاکی کوردستانه‌وه.

منیش له ته‌واوی دانیشتن و کو‌بوونه‌وده‌کانی دادگاییکردنه‌کان ناماده بووم، دانیشتنه‌کانی دادگه چند سه‌عاتیکیان دریژه ده‌بوو، پرسیار و تاوانه‌کان له لایهن دادستان حه‌سن کووفانیانه‌وه ده‌خرانه روو، دمتوانم بلیم پرسیاره‌کان رو‌شن و روون نه‌بوون.

به‌شی زۆربه‌ی تاوانه‌کان له لایهن تاوانبارانه‌وه (قازیبه‌کان) رمت کرانه‌وه و قازیبه‌کان زۆر بو‌یرانه داوای هینانه‌وه‌ی به‌لگه‌یان ده‌کرد، به‌لام له بهر نه‌وه‌ی پیشتر ههر له تارانه‌وه تاوانه‌کان دستنیشان گرابوون و ههر له ویشه‌وه بریاری کۆتایی ودرگیرابوو، بریاریش وانه‌بوو هیچ به‌لگه‌یه‌ک بو‌نه‌و تاوانانه پیشکەش و په‌سند بکری، بو‌یه دانیشتنی دادگه وده‌ک ریزبه‌ندییه‌ک داوای چند کاتژمیریک کۆتایی هات و داوای نیو کاتژمیریش بریاری له‌سیداره‌دانی قازیبه‌کان په‌سند کرا. له راستیدا نه‌و بریاره له تاران درابوو و ههر نه‌و شه‌وه‌یش نه‌و بریاره به قازیبه‌کان راگه‌یه‌نرا.

و جارجارهش له گهڼ لهشکری کۆماری کوردستاندا تووشی شهر دهبوون،
برپاری رووه و مههابادبوونیان بۆ دهرچوو.

لهشکری تارانیاں له گهڼ ههندی یهکهی دیکهی لهشکری نیران له تهووریزهوه
بۆ گهیشتن بهو هیزانهی ناومان هینان، له ریگی قهزوینهوه بهرهو
کوردستان نارد. ئەم هیزانه روژی (۲۰)ی مانگی سهراومز گهیشتنه سهقر و
له ویه به رینمای سهرۆک هۆزهکانی کوردی به ریگی بۆکاندا بهرهو
ناوندی کۆمار (مههاباد) وهری گهوتن.

ئەم لهشکره روژی (۲۹)ی سهراومز گهیشته مههاباد و زۆر به پهله نهفسهره
تایبهتهکان گهوتنه شوین قازی محهمهد و سهیف و سهدر.

ئهرتهشی نیران له پادگانه چووکهکهی مههاباد دامهزرا و باروبینهی داگوتا،
هر نهو شهوه به ریگی بیتهلهوه بپوهندیان به تارانوه کرد و داوای
چۆنیهتی یهکلاکردنهوهی چارهنووسی قازییهکانیاں کرد، قازییهکانیش له
سهربازخانهدا بهند گرابوون.

زۆر زوو له تارانوهه فهرامان گهیشته که لیژنهی دادگای مهیدانی پیک هاتووه
و بۆ دادگاییکردنیاں بهرهو مههاباد بهرپۆمن.

روژی (۶)ی ریبهندان لیژنهی دادگا به سهروکایهتی سهرههنگ غولام
حوسین عهزیمی و دادستان سهرههنگ حهسهن کووفانیاں و دادپاری
سهرگورد جهعفر سانعی و له ژیر چاودیری سهرههنگ نه میر هۆشهنگ
خهلهتهبری گهیشتنه مههاباد و کۆبوونهوهی دادگاییکردنی قازییهکان
دهستی پێ کرد.

سهروان کیۆمههرس دهلی:

بەجى بگەيەنن. ھەر بۇ ئەۋەى دەربارى شاھەنشا لە دىئۆزى و گوى بە
فەرمانىي خوى دىنيا بکاتەۋە، دوو كورى خوى بە ناۋى قادر و لەزگىن بۇ لاي
شاھەنشا ناردوۋەتە تاران تا لە کاتى ھاتنى ئەرتەشى ئىران بۇ كوردستان بە
تايەت بۇ مەھاباد رىئوئىنىي ئەرتەش بکەن و بىن بە چاۋساخيان.

جگە لە عومەرخان، زۆربەى سەرۆك ھۆز و سەرۆك خىلە كوردەگانى دىكەش
بۇ دىئايىي و رىئىمايى ئەرتەش و ئىسپاتى ئالقمەلەگوئىيى خويان بۇ دەربار،
كوپ و برا و كەسانى دىئۆزى خويان رەۋانەى تاران كوردبوو.

سەروان (كىۋمەرس سالىح) دىئوۋسى:

رۆزى (۲۷)ى ئەيلوول چەند يەكەيەكى لەشكرى ئىران كە لە تۇپخانە و
تيربار و چەند تانكىك (چەند كۆنە تانكىكى لەكاركەۋتوو) لە تارانەۋە بەرەو
تەۋرئىز ۋەرئى كەۋتن، سى رۆز دواتر واتە لە (۲۰)ى مانگ لە دەۋرۋبەرى
شارى تەۋرئىز دامەزران، بەلام ھەر بە بىستنى ئەم ھەۋالە ھەموو سەرانى
حكومەتەكەى نازەربايجان بەردو رووسيا ھەلاتبوون و ولاتيان بە جى
ھىشتبوو، بەلام ئەرتەشى ئىران بۇ دىئايبوون لە زۆر شت، تا رۆزى دواتر
واتە (۲۱)ى مانگ خوى لە چوونە ناۋ شارى تەۋرئىز پاراست.

لېرەدا سەروان (كىۋمەرس سالىح) دىئوۋسى:

ئەۋ كاتەى دەست بە سەر شارى تەۋرئىزدا گىرا، من بۇ ناماددكردنى
ژماردىەكى نوئى مانگانمەكە گەرامەۋە تاران.

لە رۆزانى دواتر برپارى روودو كوردستانبوون بۇ ئەرتەش دەرچوو، ھەر بۇ
ئەم مەبەستە ئەۋ چەند يەكە لەشكرىەى كە ھەر لە سەردەمى كۆمارى
كوردستانەۋە لە سنە و گامياران و ديواندەرە تا نزيك سەقر جىگىر كرابوون

به‌گی به‌گژاده و محمه‌ده‌مین چه‌پی هه‌رکی و چه‌مزه‌ی قادری مامه‌ش و ئه‌وانی دیکی بۆ شای ئی‌ران و دهر‌باره‌که‌ی، یان بلاو کراوه‌ته‌وه، یاخود له نامه‌خانه‌ی ئه‌رته‌شدا ئه‌رشیف کراوه. له هه‌مووی سه‌یرتر پی‌وه‌ندی عومه‌رخانی شکاکه به دهر‌باره‌وه که له‌و ماوه‌یه‌ی له سه‌قز و دهوروبه‌ری، عومه‌رخان ئامیره‌یزی له‌شکری کۆماری کوردستان بووه، نزیکه‌ی ۱۷ نامه‌ی بۆ دلتیاییکردنی دهر‌باری شا له دلتسۆزی خۆی بۆ شای ئی‌ران ئاردوووه و خۆی به سه‌رازی دهر‌باری شای ئی‌ران ناساندوووه و به‌ره‌هه‌قی به‌جیگه‌یانندی ئه‌رک و فه‌رمانی دهر‌باری له خۆی نیشان داوه. هه‌روه‌ها ئه‌و نامانه‌ش نیستا له مۆزدخانه‌ی ئه‌رته‌شی ئی‌ران پارێزراون.

جیگه‌ی ئامازه‌پیکردنه که سه‌رداری دیبۆگری، عه‌لی یار له یه‌کیک له‌و نامانه‌دا چۆنیه‌تی چوونیان له گه‌ل پێشه‌وا قازی محمه‌ده‌دا بۆ باکو و ئازهر‌بایجانی رووسیا و کۆبوونه‌وه‌کانیانی بی که‌موکورتی و به تیروته‌سه‌لی بۆ دهر‌باری شای ئی‌ران نووسیه‌وه و ئه‌وانی لی ئاگادار کردۆته‌وه.

ناکرئ له‌م نووسینه کوردته‌دا باسی ناودرۆکی هه‌موو ئه‌و نامانه بکه‌ین، به‌لام له رووی کاریگه‌ری ناوه‌رۆکی نامه‌کانه‌وه، ئه‌م نامه‌یه‌ی عه‌لی یار گه‌وره‌ترین گورز بوو له کۆمار و له رووی ریژه‌ی نامه‌کانیشه‌وه، عومه‌رخانی شکاک زیاترین ریژه‌ی (ژماره) نامه‌ی بۆ دهر‌بار نووسیه‌وه.

هه‌ر دوابه‌دوای دهر‌چوونی له‌شکری رووس له کوردستان، عومه‌رخان به په‌له نامه‌یه‌کی بۆ شای ئی‌ران نووسیه‌وه و له‌و نامه‌یه‌دا داوا له شا ده‌کات هه‌رچی زووتره ئه‌رته‌شی ئی‌ران بگاته کوردستان و نووسیه‌یه‌تی وا من به خۆم و هه‌موو هۆزی شکاکه‌وه وه‌کوو سه‌ربازی شای ئی‌ران به‌ره‌هه‌فین فه‌رمانه‌کانتان

سەروان كىۋمەرس سالىح دەنۋوسى:

دۋاى تەۋابوۋونى دادگايىكىردنى قازىيەكان و لەسپدارەدانىيان، تەۋاۋى ئەو رووداۋەم بى كەم و زىاد لە مانگانە (ماھنامە) دا و ھەۋالە گرنەگەكانىشەم لە وژمناھەكەى (تاج كىيانى) دا چاپ كرد، بەلام پيش ئەۋەى بگەۋىتە بەردەست و بلاۋ بېيتەۋە، منيان بۇ دادگاي ئەرتەش بانگ كرد، لە وى بېيان گوتەم تۇ بە تاۋانى ئاشكراكىردنى نەينىيەكانى دادگايىكىردنى قازىيەكان تاۋانبارى و پەلى سەروانىيان لى كىردمەۋە و سالىكىش بەندىخانەيان بۇ بېرېمەۋە، بەو ھۆيەۋە ھەم چاپكىردنى (ماھنامە) راگىرا و ھەمىش ئەو ھەۋالانە بلاۋ نەكرانەۋە.

كىۋمەرس ئەم زانىارىيانەى دۋاى بەربوۋونى لە بەندىخانە لە ژمارە (۷۵) ى (ماھنامە) كەدا لە سالى (۱۹۴۶) بلاۋ كىردۋونەتەۋە، ھەرۋەھا بەر لەۋەش لە ژمارە (۶۶) ى سالى (۱۹۴۶) ى ئەو (ماھنامە) يەدا دەنۋوسى:

دۋاى كۇتايى ھاتنى شەرى دوۋەمى جىھانى و گەرانەۋەى لەشكرى رووس و ئىنگىلىز بۇ ۋلاتى خۇيان، ئەرتەشى ئىران كەۋتە جموجۇل و جوۋلانەۋە.

ھەر ئەو ھەۋالنىرە لە ژمارەكانى (۴۴ تا ۶۴) ى ئەو (ماھنامە) يەدا رووداۋەكانى سالى (۱۹۴۲ تا ۱۹۴۶) ى كوردستان و نازەربايجان دەگىرپىتەۋە و دواتر لە سەر كۆمارى كوردستان و نازەربايجان، بە دوور و درىزى دەنگوباس و شتى ورد و گىرنگى بلاۋ كىردۋتەۋە كە ھەندىكىيان ئەرشىف و ھەندىكىشيان چاپ كراۋن.

لە زۆر بەى ژمارەكانى (ماھنامە) دا، نامەى ۋەفادارى و دىسۆزى سەرۋك ھۆزى دىيۇكرى، ەلى يار نەسەد و سەرۋك ەشەرتى مامەش، قەرنى ئاغاي ەشايەر و رەشىد بەگى ھەركى و ەسەن تىلۋ و قوقياس مامەدى و نوورى

گرنگی نەم بەلگەنامە یە لەو هەدا یە کە سەر وان ک یۆ مەرس سالتج، وە ک
هە و ال دەر یکی چالاک و چاپووک لە دادگای یکردنی پێ شە و ا قازی و سە در و
سە یفدا بە ر هە م ف بوو و لە بەر ئە وە ی خوشکە زای (سەر لە شکر فەر هیدوون
جە م) بوو کە ئە ویش م یردی (شە م س) ی خوشکی شای ئ یران بوو، بۆ یە
ج یگە ی با وەر و د نئیای ی دەر باری شای ئ یران بوو.

لە م سۆ نگە یە وە هە م و و بە لگە نامە و نامە نە ی نئیە گانی شای ئ یران لە ژ یر
دە ستی سەر وان ک یۆ مەرس سالتجدا بوو، تاکو و ناو د ناو د هە ن د یکیان لە
نامیلکە ی تایبە تیدا بۆ بەر پرسیانی سە ربازی چاپ بکری ن، یاخو د د وای
ر ی کخستنیان ب یر ینە نامە خانە ی نە ی نیی لە شکر ی ئ یران.

دیارە ئە م چاپ کردنە ش بۆ و رە دان و د لگە رمی نە فسە رانی لە شکر ی ئ یرانی
بوو، هە ر و هە ئ ی ستاشی لە گە ئدا ب یت، ئە و نامانە یاخو د ئە و رۆ ژ نامانە ی
چاپ دە کری ن، لە کۆ تیی سالتدا هە م وویان کۆ دە کری نە وە و لە لایە ن
(ئە ر شیف خانە ی سەر کردایە تیی لە شکر) ه وە چاپ دە کری ن و دە پار ی زری ن.

ئە وە ی بەر دە ستان، وە ک لە سەر وە و ناماز دە مان پ ی دا، دە قی ئە و نووسرا وە یە
کە لە دە قی دادگای یکردنی قازی یە گان وەر گ یرا وە و لە و ی ژە نامە کە یدا چاپ
کرا وە.

بە در مە دین سالتج

۱۰ تە م و و ز ی ۲۰۰۰

دهقی دادگایی کردنی پیشهوا قازی محهمهد و سهرد و سهیفی قازی

دهبارهی دادگاییکردنی پیشهوا قازی محهمهد و سهدر و سهیفی قازی گهلنك و تراوه و نووسراوه، دیاره ئەم نووسینانه دوو دهستن، دهستی یهکهم ئەو کهسانه نووسیوانه که ویستوووانه ئەو میژوووه بشیوینن و به پیی بهرژهوهندیی دوژمنانی کورد، ئاکار و قسه و شتی دوور لهو زتهیان نووسیوه و ههولیان داوه ئەو میژوووه بشیوینن، دیاره بهری روژیش به بیژینگ ناگیری و بهلگهش بو ئەم قسهیهمان دلسوژی و خوشهویستی گهل کورده بو قازیهکان و ریبازه پیروژهکهیان.

دهستی دوودی ئەو نووسهراشه ئەو بهرپزانهن که له رووی دلسوژییهوه شهونخوونییان چهشتوووه، تا کون و کهلهبهره شاراوهکانی ئەو کارساته، واته رووخانی کواماری کوردستان و لهسیدارهدانی پیشهواکهی ئاشکرا بکهن، بهلام ئەودی که نیستا له بهر دهستی نیمه‌دایه، دهقی ئەو نووسینهیه که به قهلهمی سهروان (کیومهرس سالح) ههوانئیری گوڤاری ئهرتهشی شاهه‌نشاهی ئیران که دیاره خوئی له دادگاییکردنهکه‌دا ناماده بووه، نووسراوه و دهقی ئەم دادگاییکردنه‌ی وه‌کوو ویزه‌نامه‌یه‌کی تایبته چاپ کردوووه به مه‌بهستی ئەودی به سهر نه‌فسه‌رانی گه‌وره و جیگه‌ی دلنیایی شا و پایه‌به‌رزانی حکوومه‌تدا دابه‌ش بکری، ئەویش زور به نه‌ینی.

ههر له‌م ژماره تایبه‌تییه‌دا که به ناوی (تاج کیانی) نووسراوه و له (ستاد) بنکه‌ی ناومندیی فه‌رمانداریی ئهرته‌ش ئهرشیف کراوه، نیمه وه‌رمان گرتوووه و پاچقه‌ی سهر زمانی کوردیمان کردوووه.

كتىب: سەرۆك كۆمارى كوردستان لەبەردەم دادگادا

بەرھەفکردن : بەدرەدين سالىح

گۆرىنى بۆ كرمانجى : سامى نەرگوشى

چاپ : مافى چاپكردنەوہى ئەم چاپە بە وەزارەتى رۆشنىبىرى بەخىراوہ

بەرگ : كاوہ فاروق

نەخشەسازى ناوەرۆك: ئەژىن عەبدوللا

چاپ : چاپى سىيەم

چاپ : چاپخانەى وەزارەتى رۆشنىبىرى - ھەولير

تيراژ : ۲۰۰۰ دانە

ومزارعتى رۇشنىبىرى
فىستقائى كۆمارى كوردستان

سەرۆك كۆمارى كوردستان

لەبەردەم دادگای ئىراندا

بەرھەفکردنى : بەدرەدىن سالىح
گۆرىنى بۇ كرمانجى : سامى ئەرگوشى

ھەولير - ۲۰۰۷

سەرۆك كۆماری كوردستان
لە بەردەم دادگای ئێراندا

بەرھەفقردنی:

بەدرەدین صالح

گۆرینی بۆ کرمانجی:

سامی ئەرگۆشی